

1. RODNA GRUDA

januar 1967 revija Slovenske izseljske matice

Slika na naslovni strani:
Tone Kralj: Kmečka svatba, 1932,
Moderna galerija, Ljubljana

Slika na predzadnji strani ovitka:
Janez Ljubljanski: »Luxuria«, 1443,
v cerkvi na Visokem pod Kurečkom

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRŠČAJ. Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PREŠEREN.
Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaajstkrate na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri NB št. 502-61806-250-45;
za dinarska plačila: 501-8-51. Poština plačana v
gotovini. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Knjiga

SLOVENSKO SLIKARSTVO

DOGODEK LETA

VELIKI REKLAMNI PANOJI, KI SO BILI V DECEMBRU PRETEKLEGA LETA POSTAVLJENI V LJUBLJANI, SO OPOZARJALI NA »DOGODEK LETA« — IZID KNJIGE »SLOVENSKO SLIKARSTVO« PRI CANKARJEVI ZALOŽBI V LJUBLJANI. KNJIGA JE V SLOVENSKI KULTURNI JAVNOSTI VZBUDILA VELIKO POZORNOST IN TO UPRAVIČENO: SLOVENCIM DOSLEJ TAKE KNJIGE ŠE NISMO IMELI. POSEBEN POMEN KNJIGE »SLOVENSKO SLIKARSTVO« PA JE TUDI V TEM, DA JE DELO ENE SAME TISKARNE — »LJUDSKE PRAVICE«, KAR JE DOSLEJ NEKAJ EDINSTVENEGA V SLOVENIJI.

SLOVENSKO SLIKARSTVO JE V TEJ KNJIGI PREDSTAVLJENO S 104 BARVNIMI IN 32 ČRNO-BELIMI REPRODUKCIJAMI. DELA SO RAZDELJENA V ŠTIRI SKUPINE: GOTIKA IN RENESANSA, MANIERIZEM IN BAROK, KLASICIZEM, ROMANTIKA IN REALIZEM; V SLIKARSTVU 20. STOLETJA PA SE VRSTE INPRESIONIZEM, EKSPRESIONIZEM, OBNOVLJENA POETIČNA RESNIČNOST IN ISKANJE NOVIH OBLIK; POD TEM ZADNJIM NASLOVOM SO ZBRANA DELA RAZLIČNIH STRUJ SODOBNEGA SLIKARSTVA. NAJSTAREJŠA REPRODUKCIJA V KNJIGI JE IZ 14. STOLETJA, NAJMLAJŠA PA IZ DANAŠNJIH DNI.

V UREDNIŠKEM ODBORU KNJIGE SO BILI ŠPELCA ČOPIČ, KI JE NAPSALA SPREMNO ŠTUDIJO, MARIJ PREGELJ IN MELITA STELE-MOŽINA. OMEMNIMO PA NAJ ŠE TEHNIČNEGA VODJO TISKARNE BRUNA ČEČA, OPREMLJEVALCA KARLA HROVATINA, PREVALCE POVZETKOV V ANGLEŠČINO (NADA VITOROVIČ), FRANCOŠČINO (VIKTOR JESENİK), NEMŠČINO (JAN-

KO MESSNER) IN RUŠČINO (ANTON BEBLER) TER ŠE VRSTO DRUGIH SODELAVCEV, KI SO PRISPEVALI, DA SE JE TA KNJIGA NAPOSLED LE PRIKAZALA NA SLOVENSKEM KNJIŽNEM TRGU IN DA SI BO UTRLA TUDI POT V SVET.

V UVODU KNJIGE PRAVIJO AVTORJI: »Z VSAKIM DNEM SE ODMIKAJO USTVARJENE UMETNINE NEKOLIKO DLJE V PRETEKLOST. KAR JE DANES ŠE NOVO, TUJE, NERAZUMLJIVO IN ZA MNOGE NESPREJEMLJIVO, SE V PERSPEKTIVI MINULEGA ČASA SPREMINJA, IZGUBLJA ČAR NOVOSTI, AKTUALNO SPORNOST, IN POLEMIČNI ZNAČAJ TER TONE V POZABO. PLASTI ŽIVLJENJA, KI SE POGREZAJO V ČAS, SO POKRITE VEDNO Z NOVIMI USEDLINAMI VSEGA, KAR JE ŽIVELO, POTREBNI SO NAPORI MNOGIH LJUDI, DA SE VZDIGUJEJO NA POVRŠJE SEDANJOSTI ZAKLADI, KI JIH HRANI PRETEKLOST. UMETNINE SICER IMAJO STVARNO EKSISTENCO, TODA NJIH UMETNIŠKA MOČ ŽIVI SAMO V LJUDEH, KI LAHKO NANJE DELUJE. DOKUMENTARNO PRIČEVANJE UMETNINE O NEKI PRETEKLI DOBI JE DRUGOTNEGA POMENA, RESNIČNO POMEMBNA JE UMETNINA LE TAKRAT, KO AKTIVNO POSEŽE V ŽIVLJENJE ČLOVEKA IN NARODA, KI STA JO DOŽIVELA. TEDAJ PRINAŠA SVOJO BOGATO ČLOVEČNOST, SVOJO MODROST, SVOJE IZKUŠNJE. SICER NE REŠUJE PROBLEMOV MODERNEGA ČLOVEKA, POMAGA MU PA, DA JIH SPOZNAVA, IN S TEM, DA JE, KAŽE NA ČLOVEKOVO VOLJO DO ŽIVLJENJA.«

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Januar

XIV. leto

Št. I

Vsebina:

Zima Vrščaj: Rodna gruda v letu 1967
F. Šetinc: Prvi uspehi gospodarske reforme
J. M.: Meje so se široko odprle
Odstop vlade — eden dokazov učinkovitosti socialistične demokracije
Med pariškimi Slovenci
Jana Milčinski: Knjige s tisoč nasveti
Slovenj Gradec odprto mesto umetnosti
Slovenski visokošolski dom na Dunaju
Jana: Vsak torek na »Čaj ob petih«

Zanimivosti — novice

Abbott-Brown Fond — kamen za zgradbo prijateljstva med narodi
V tujino brez vizumov
Dr. Marija Makarovič: Slovenska kmečka noša
Amerikanski Slovenec — petinsedemdesetletnik

Kultura

Jana Milčinski: Dirigenta Hubad — oče in sin
Jubilej slovenske gledališke umetnosti
Veno Pilon v Moderni galeriji

Otroci berite

Oton Župančič: Zvonovi
Branka Jurca: Sneženi mož in otroci

Naši po svetu

Vprašanja — odgovori

Naši pomenki

Georgine Bergant: Slovo
Ponovno: kje si, sin moj?

Pavle Zidar: Dolenjska jesen
Srečko Kosovel: Le Voyage

Naša beseda

France Jakopin: O slovenskih narečjih

Učimo se slovenščine

Humor

ČSA

ČESKOSLOVENSKE AEROLINIE

**Kadar boste
obiskali rojstno
domovino,
potujte z letali
bratske družbe
ČSA**

**(Čehoslovaški
aerotransport)**

RODNA GRUDA V LETU 1967

Zima Vrščaj

V prvi številki Rodne grude v letu 1967 razgrinjamo našim bralcem program za letošnje leto, hkrati pa bi radi pokramljali z vsemi tistimi med vami, ki ste nam med letom tako prisrčno pisali. Iz vaših pisem razbiramo veselje in zadovoljstvo, ki ju imate z Rodno grudo; pisma pa govore tudi o željah, ki še niso uresničene v našem časopisu. Vaša pisma so nam dragocena zaradi nasvetov in dobrih zamisli, ki ste jih zabeležili v želji, da bi bil časopis še bolj zanimiv in priljubljen. Skrbno smo prebrali ta pisma in zbirali nove želje; in ko smo pripravljali program za leto 1967, smo jih skušali v kar največji meri upoštevati. Koliko nam bo to uspelo, pa boste presodili sami.

Kakšen je torej naš program za leto 1967?

V letošnjem letniku bomo posvetili še večjo pozornost slovenskemu jeziku. Skrbno bomo pazili, da bo jezik čist in lep in da nam ne bo ušla tujka v besedilo. Prof. France Jakopin, strokovnjak za pouk slovenskega jezika, ki ga že poznamo po učbeniku *Slovenščina za vas*, bo v vsaki številki Rodne grude v sestavku »Naša beseda« kramljal z vami o slovenskem jeziku. Pisal bo o pravilni rabi nekaterih besed, o nekaterih novih izrazih, o besedah, ki jih rabimo napak in kako jih moramo rabiti, da bo prav. Profesorju Jakopinu lahko pošljete tudi jezikovna vprašanja. Z veseljem vam bo v eni od naslednjih številok odgovoril.

Poleg tega sestavka bo v vsaki številki Rodne grude nekaj kratkih besedil v slovenskem, angleškem in francoskem jeziku, obrazložitev najvažnejših besed iz besedila in nekaj slovnice. To bo za tiste, ki bi se radi izpopolnili v slovenskem jeziku, pa govorje angleški ali francoski jezik. Ta besedila smo povzeli in prilagodili po učbeniku *Slovenščina za vas*, ki ga je pred leti izdala Slovenska izseljenska matica, napisal pa prof. Jakopin. Za to smo se odločili zaradi številnih pisem, ki smo jih dobili od naših rojakov, da bi radi kupili te učbenike, ti pa so nam skoraj pošli in jih imamo le še majhno število. V pripravi je nov učbenik za slovenski jezik na ploščah. Dokler pa ta učbenik na ploščah ne bo izšel, bomo to potrebo po učbeniku za silo izpolnili z učbenikom v Rodni grudi v letniku 1967.

Za slovensko berilo smo izbrali nekaj črtic in odlomkov iz romanov slovenskih pisateljev: Toneta Seliškarja, Franceta Bevka, Miška Kranjca, Ferda Godine, Ivana Potrča, Pavleta Zidarja, Andreja Hienga, Smiljana Rozmana in drugih, ki bodo izdali svoja dela še med letom. Poskrbeli smo tudi za najmlajše bralce, ki imajo svoji dve strani Otroci berite. Na teh dveh straneh smo zbrali nekaj kratkih zgodbic in črtic ter pesmi in ugank slovenskih pesnikov in pisateljev Ele Peroci, Neže Maurer, Iga Grudna, Josipa Ribičiča, Franceta Bevka, Frana Levstika, Pavla Golie, Otona Župančiča in drugih.

Na teh dveh straneh je tudi nekaj uglasbenih pesmi za otroške pevske zборе. Ti dve strani je ilustriral znani slikar Jože Ciuha, ki je ilustriral že celo vrsto knjig za otroke.

V letniku 1967 je nova stran *Naši kraji in njihovi ljudje*. To bodo podobe krajev, ki jih tako želite videti. Mnogi nam pišete: objavite v Rodni grudi sliko, denimo Ilirske Bistrice ali Mozirja, ali Gorenje vasi, ali Metlike in podobno. Ker ne moremo vsem željam ustreči, ne da bi določili že kar v začetku poseben prostor za to, smo se odločili, da bomo pustili tem željam nekaj prostora.

Mnogi med vami so nam pisali ali pa so nam povedali, ko so bili pri nas, ali pa ko smo bili mi pri vas, da želijo v Rodni

grudi kaj iz zgodovine slovenskega naroda. Potrudili se bomo, da vam bomo prinesli čimveč sestavkov iz naše starejše in novejše zgodovine.

Še nekaj novega bo v letniku 1967: vesela Rodna gruda — šaljiva stran za tiste, ki se radi smejejo. Saj smo zares bili malo preveč resni v zadnjem času, kakor da smo pozabili na šalo in smeh. Sodelujte pri tem! Če ima kdo med vami dobro šalo, jo naj kar pošlje.

Vse drugo pa bo ostalo približno tako, kot je bilo doslej. V poglavju Kultura bomo obveščali naše bralce o zanimivejših kulturnih dogodkih doma in v tujini, predvsem pa o novih knjigah, ploščah, filmih in o vsem tistem gradivu, ki ga lahko dobite za vaša društva. V poglavju Novice iz matice bomo tudi v prihodnje obveščali naše bralce in prijatelje o delovanju Slovenske izseljenske matice, o njenih kulturnih, turističnih in drugih programih za obiskovalce, o njenih možnostih za preskrbovanje izseljenskih društev in klubov s kulturnim gradivom, ter o vseh drugih zanimivostih iz njenega delovanja, ki jih naši rojaki radi prebirajo.

Tudi letos bomo radi objavljali vaša pisma in druge vaše prispevke. Prosimo vas, da ti prispevki ne bodo predolgi, kajti prostora za dolge prispevke ni. Zato bomo prisiljeni take prispevke krajšati in vas že vnaprej prosimo, da nam tega ne zamerite.

Na vaša vprašanja bomo z veseljem odgovarjali tudi letos; ne samo na vprašanja s področja pravnih predpisov (carina, socialno zavarovanje, pokojnine, državljanstvo in podobno), temveč tudi na vsa druga vprašanja.

Tudi v letu 1967 bo Rodna gruda polna lepih podob iz Slovenije in Jugoslavije. Naslovna stran bo povečini v barvah kot pretekla leta.

Tak je naš okvirni program za Rodno grudo v letu 1967 in uredniški odbor s svojimi sodelavci si bo prizadeval, da ga uresniči kar najbolje. Seveda pa brez vaše pomoči ne bo šlo. Zato se obračamo na vas: Dopisujte v še večjem številu v vaš časopis, v Rodno grudo! Pišite za njeno najbolj zanimivo poglavje Naši po svetu o vsem, kar menite, da zanima naše bralce. Predvsem nam pišite o ljudeh; o njihovem prihodu v novo okolje, o njihovem življenju v novi domovini, o njihovih uspehih in težavah, o njihovi sreči in nesreči. Pišite nam o vseh tistih, ki so se v novi domovini s srečno roko vključili v kulturno in družbeno življenje. Pišite nam o njihovih stikih in sodelovanju s tamkajšnjim prebivalstvom. In pišite nam še nadalje o vseh zanimivih dogodkih vaših društev in organizacij. Poročajte nam o uspehih in napredku, ki ga doživljajo vaši potomci, drugi in tretji rod naših prvih izseljencev. Z največjim veseljem bomo objavili poročila o doseženi izobrazbi, o uspeli razstavi, o uspelem koncertu pevke ali pevca iz vrst vaših potomcev, ali o znanstvenem delovanju vaših sinov in vnukov. Bralce Rodne grude ne zanima samo delovanje vaših kulturnih društev; zanima jih čedalje bolj tudi uveljavljanje vaših potomcev v deželah, kjer živite, na vseh področjih družbenega življenja, v gospodarstvu, kulturi, politiki, znanosti in športu. Zanima jih pač, koliko so potomci našega slovenskega izseljenca doprinesli k napredku družbe v deželi, kamor so se preselili njihovi predniki.

Samo s skupnim prizadevanjem, vašim in našim, z vašimi dobrohotnimi kritičnimi pripombami, novimi zamislimi, nasveti

ter z dobro voljo uredniškega odbora ter njenih sodelavcev, da naredi iz danih možnosti kar največ, bomo tudi v letniku 1967 razveseljevali naše rojake po svetu s slovensko besedo v Rodni grudi oziroma z novicami ter lepotami Jugoslavije in ožje domovine vaših prednikov, Slovenije.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo naročnikom, bralcem, dopisnikom in zastopnikom za številna novoletna voščila in njihove dobre želje pri našem uredniškem delu, kakor tudi pri vsem delu Slovenske izseljenske matice. Veseli teh vaših dobrih želja vas topla pozdravljamo.

PRVI USPEHI GOSPODARSKE REFORME

F. Šetinc

Reforma ni nikakršna elementarna nesreča, je nedolgo tega v intervjuju za slovensko televizijo rekel podpredsednik jugoslovanske vlade Boris Kraigher. Vsaka država, ko prehaja iz nižje v višjo stopnjo razvitosti, mora storiti tak korak. Vprašanje je le, na kakšen način se odloči izvesti ta prehod: hitro ali počasneje.

Kakšni so pravzaprav cilji gospodarske reforme? Cilj reforme je ustvariti več materialnega in drugega bogastva. Pot do tega cilja ni lahka. Tja je mogoče samo po poti stabilizacije gospodarstva in s tem tudi dinarja. Ustvariti je treba takšne razmere, da bo vsakdo imel tak ekonomski položaj, ki bo ustrezal njegovi produktivnosti. Družbeni položaj kolektiva in posameznika naj določa le delo, prispevek družbi.

Birokratska skupina, ki je bila na IV. plenumu CK ZKJ na Brionih politično razgaljena in poražena, je delovala proti reformi. Dokazovala je, da so razne težave v gospodarstvu in družbenem življenju posledica neprave mere v razvoju samoupravljanja, posledica zmanjšane pomena plana, prevelikega vpliva trga in prevelike pozornosti osebni potrošnji, ki da povzroča potrošniško psihologijo in nekakšno tržno moralno. Resnica je drugačna: težave so ravno izvirale iz dejstva, da je bilo v gospodarstvu preveč administriranja in da so razne administrativne rešitve prekrivale prave ekonomske vrednosti. Težave so bile zaradi premalo, ne preveč razvitega samoupravljanja. »Seveda moramo biti za red,« je ob neki priložnosti rekel Edvard Kardelj, »vendar za red v razmerah demokratičnih odnosov in demokratične odgovornosti med ljudmi.«

Reforma ne bi bila reforma, če med njenim izvajanjem ne bi bilo nobenih težav. V Jugoslaviji zdaj uspešno premagujejo težave, izvirajoče iz prejšnjega načina gospodarjenja, tisti kolektivi, pri katerih je že prisoten čut racionalnega gospodarjenja in potrošnje le na podlagi tistega, kar so ustvarili. Uspevajo tisti, ki so se že srečali iz oči v oči s svetovno konkurenco in ki na

svetovnem trgu merijo svoje prave sile — kaj so in koliko so vredni.

Prvi rezultati reforme so že vidni. Cene so se umirile in ne naraščajo več tako skokovito kot prejšnje čase. Banke so v poglavitnem vzdržale pritisk na njihova sredstva. Seveda so težave. Marsikatero podjetje toži, da je nelikvidno, ker da nima obratnih sredstev. Odgovor je samo eden: ustvarjajte si tudi lastna sredstva! Povečajte produktivnost in s tem dokažite, da ste kreditno bolj sposobni!

Investicijskih apetitov je sicer še dosti, čeprav manj kot prejšnja leta. Res pa je, da je le uspelo zajeziti megalomanijo v investiranju. Investicij je dosti manj, čeprav še zmeraj preveč. V čedalje večjem obsegu se aktivirajo tiste proizvodne zmogljivosti, ki so bile doslej premalo izkoriščene. Teh pa ni malo.

Mnogi so napak razumeli, češ da pomeni reforma zapiranje številnih tovarn. Tovarne je treba usposablјati za zahteve, kakršne postavlja pred nje sodobno gospodarstvo, svetovna raven produktivnosti. Tudi ni treba reševati problemov z odpuščanjem delavcev. Odpirati je treba nova, toda visoko produktivna delovna mesta. Če je bilo do zdaj v industriji preveč delovnih mest, ki so z delovnim učinkom komaj pokrivala stroške, ali celo delovnih mest, ki sploh niso bila potrebna, jih nujno moramo odpraviti. Namesto njih je treba odpirati nova delovna mesta v obrti, komunalnem gospodarstvu, trgovini, turizmu, skratka vsepovsod tam, kjer ugotavljamo »primanjkljaje«
dobrin. Potrošnik npr. še zmeraj čaka po več mesecev, preden mu v obrti popravijo to in ono. Marsikatere kmetijske pridelke, ki jih sedaj izvažamo, bi lahko predelovali doma. Delovni ljudje iz leta v leto več zaslužijo.

Sedanje težave glede zaposlovanja so samo prehodne, ko je bilo treba ukinjati neproduktivna ali premalo produktivna delovna mesta, niso pa še bile ustvarjene možnosti za zaposlitev v trgovini, obrti, gostinstvu, turizmu in drugje.

Reforma pritiska na podjetja, da izboljšujejo tudi kvalifikacijsko sestavo zaposlenih. V marsikateri tovarni je sedaj premalo dobrih strokovnjakov. Na vodilnih mestih v podjetjih je še precej ljudi z osnovnošolsko izobrazbo. Absurd je v tem, da marsikateri mlad strokovnjak ni dobil zaposlitve in je moral iti celo na tuje, medtem ko v prenekateri tovarni zasedajo odgovorna delovna mesta strokovno premalo sposobni ljudje. Reforma bo razrešila tudi ta absurd. Z odpiranjem meja, zmanjševanjem carinske zaščite bo prej ko slej postal edino objektivno merilo stabilni, konvertibilni dinar. Slabo organizirana, tehnološko zaostala podjetja ne bodo vzdržala svetovne konkurence. Samoupravni organi v podjetjih bodo spoznali, da je rešitev v sodobni proizvodnji in da te ni brez dobrih strokovnjakov in uspešnih voditeljev tovarn, obratov in oddelkov, voditeljev, ki bodo sposobni predložiti samoupravnim organom strokovno dovolj dognane rešitve.

Še marsikaj bi lahko zapisali o prvih rezultatih gospodarske reforme, reforme, ki ni samo gospodarska, ker preobraža tudi miselnost ljudi. Primanjkljaj plačilne bilance so zmanjšali za 40 odstotkov. Znatno so povečali dohodke iz turizma. Devizne rezerve še niso velike, a spodbudno je že to, da nastajajo in se polagoma večajo. Težav pa še ni konec. Za marsikoga, ki je v takšni ali drugačni obliki dobival dotacijo, regres, skratka pomoč države, bo prihodnje leto, ko tega skorajda ne bo več, še težje. To pa je ravno dokaz, da je reforma na dobri poti.

Umrl je Boris Kraigher

V noči med 3. in 4. januarjem se je na cesti Ljubljana—Beograd, pri Sremski Mitrovici z avtomobilom smrtno ponesrečil podpredsednik zveznega izvršnega sveta Boris Kraigher s svojim 21-letnim sinom Janezom, ko se je vračal iz Slovenije, kjer je s svojimi otroki v Bohinju preživel novoletne praznike. Vzrok nesreče je bila poledica.

Vest o nenadni in tako tragični smrti enega naših najvidnejših osebnosti, s katerim so najtesneje povezane vse velike bitke slovenskega in jugoslovanskih narodov zadnjih desetletij, je bolešno odjeknila po vsej naši deželi. Zvezni izvršni svet je 6. januar, dan pogreba pokojnega narodnega heroja, razglasil za dan narodne žalosti.

Boris Kraigher, sin znanega slovenskega pisatelja, je bil že kot študent organizator in voditelj napredne mladine. Na tej poti ga niso mogla zaustaviti niti mučenja v zloglasni Sremski Mitrovici. Narodno-osvobodilnemu boju je posvetil vse svoje življenje in svoje ogromne ustvarjalne sposobnosti, ki so zlasti prišle do izraza pri povojni graditvi in v prelomnih časih sedanje reforme. Bil je eden izmed tistih, ki so natanko ocenili globine in obsežnost tega zgodovinskega dejanja. Žal, je njegovo življenje ugasnilo prav zdaj, ko bijemo prelomne bitke in bi bili njegovo znanje, sposobnost in doslednost tako dragoceni.

MEJE SO SE ŠIROKO ODPRLE

J. M.

Med jugoslovanskimi prazniki konec novembra v preteklem letu so bile na obmejnih prehodih v Italijo dolge kolone motornih vozil. Cariniki so komaj zmagovali delo

Pred desetimi leti ali morda še manj, se je pri nas le malokdo lahko pohvalil, da je bil na potovanju v inozemstvu. Vsakega takega srečneža smo gledali pol z občudovanjem in pol z zavistjo ter odprtih ust poslušali njegovo pripoved.

Danes se nihče več ne čudi, če mu poveste, da ste namenjeni čez mejo. Taka potovanja so dandanes nekaj čisto vsakdanjega; avtomobilist sede zjutraj v avto, »skoči« po opravkih v Trst ali Celovec, in za večerjo je spet doma. Za praznike pa se odpelje z družino na izlet do Benetk ali pa si ogleda prelepo Koroško.

Konec novembra, ob dnevu republike smo imeli pravo »preseljevanje narodov«. Poročila pravijo, da je šlo v prazničnih dneh čez italijansko mejo okrog četrta milijona Jugoslovancev, oziroma nad 35 tisoč osebnih avtomobilov in avtobusov. Kolona čakajočih vozil se na bloku v Fernetičih od jutra do večera sploh ni pretrgala in je bila dolga tudi do 20 km. Trst in Gorica sta bila preplavljena z avtomobili iz vse Jugoslavije. Videti je bilo avtomobile iz Jajca, Titograda in celo iz daljnega Skopja.

Tržaški in goriški trgovci in gostinci so takšnih množičnih obiskov na moč veselili, saj se jim je samo v novembrskih prazničnih dneh promet povečal za milijarde in milijarde lir. Široko odprta meja in prijateljsko zblizanje obeh sosednjih držav dajejeta svoje sadove: mi obiskujemo Italijo, Italijane pa srečujemo v sežanskih, koprskih in ljubljanskih trgovinah in gostiščih.

Zabeležili so, da je šlo v novembru čez jugoslovanske obmejne prehode 3 milijone 310 tisoč potnikov, oziroma približno 100 odstotkov več kot v istem času pred enim letom.

Tudi avstrijska Koroška je med novembrskimi prazniki gostila slovenske obiskovalce. Samo v Šentilju je prevozilo mejo blizu 12 tisoč naših avtomobilov.

Za tiste, ki nimajo svojih vozil, je pripravil ljubljanski Kompas ob novembrskih praznikih vrsto enodnevnih in večdnevnih izletov v razne evropske države. Izbira med potovanji je bila pestra in zapeljiva: ogled severnoitalijanskih mest; potovanje čez Avstrijo v Prago; pa štiridnevno potovanje na Dunaj, v Bratislavo in v Budimpešto; ali zanimiva avtobusna vožnja v München in nazaj čez Švico in Italijo; pa osemdnevno potovanje z vlakom v London in Pariz.

Tudi za veselo slovo od starega leta je pripravil Kompas podobna potovanja v Rim, Rimini ali Budimpešto, združena s slavnostno silvestrsko večerjo in s penečim šampanjcem za nاپitnico srečnemu novemu letu 1967.

Največ naših ljudi je pričakalo novo leto v beli opojnosti slovenskih smučarskih središč. Mnogi pa so se s svojimi avtomobili spet odpeljali čez mejo. Vrsta tistih, ki so prosili za potni list, je bila ves december še posebno dolga in neusahljiva.

Nekateri srečneži z debelejšo denarnico, željni toplote in morja, pa so se odločili za desetdnevno novoletno križarjenje z našo ladjo Orebič po Jadranskem morju od Reke do Pireja ter si poleg drugih obmorskih mest ogledali tudi Atene in se z avtobusom popeljali na jug Atike.

V teh dneh nam je bilo lepo in veselo in naša želja je, da bi bilo tudi v novem letu čim večkrat tako!

V središču Trsta (slika zgoraj)

Nov način parkiranja? Jugoslovanski vozniki avtomobilov so v Trstu iskali prostor za parkiranje svojih vozil celo na tramvajskih tračnicah. Temu je seveda sledila primerna kazen (slika spodaj)

Gneča na obmejnih prehodih

Več kot sto tisoč naših državljanov se je pred novoletnimi prazniki vrnilo na dopust v domovino. Mejni prehod na Šentilju pri Mariboru je delal nepretrgoma. Samo v tednu pred božičem je tu prestopilo mejo preko 98.000 naših državljanov.

Odstop vlade — eden dokazov učinkovitosti socialistične demokracije

Zadnja dogajanja v Sloveniji zanikajo trditve nekaterih kritikov, češ da socialistična demokracija v Jugoslaviji ne more nadomestiti prejšnjega večstrankarskega sistema. Široke razprave o financiranju šolstva, o socialnem zavarovanju in drugih podobnih zadevah dokazujejo, da je v razmerah samoupravljanja in socialistične demokracije mogoče razvijati množično razpravo, v kateri ne sodelujejo samo vrhovi strank, temveč predvsem neposredno prizadeti, v tem primeru prosvetni delavci, zavarovanci in drugi. Ne samo to. Zadnji dogodki v Sloveniji izpričujejo, da prihaja v tej množični razpravi tudi do boja mnenj, do različnih stališč.

Pod vplivom množične, zares ustvarjalne, kritične razprave o financiranju šolstva bistveno spremeni, še preden je prišel v skupščino. Ko je skupščina slovenske republike obravnavala predlog zakona o določitvi najvišje stopnje prispevka za zdravstveno zavarovanje, je en skupščinski zbor, socialnozdravstveni, glasoval proti. Izvršni svet, to je slovenska vlada, ki je vezala sprejetje zakona na svoj odstop, je takoj odstopila. Zakon je bil samo povod za takšno odločitev vlade. Globlji vzrok odstopa je bil v težnji, da bi zaostrili odgovornost vseh — skupščine, vlade in drugih — za uresničevanje gospodarske reforme. Na tem primeru — pri določitvi najvišje stopnje prispevka za zdravstveno zavarovanje — je hotel izvršni svet dokazati, da bodo vse vrste potrošnje v skladu z možnostmi narodnega dohodka in da ni mogoče jesti tistega, česar še nismo ustvarili.

Skupščina je kasneje sprejela sporni zakon in tako so odpadli razlogi, zaradi katerih je izvršni svet odstopil. A to ni bistveno. Najpoglaviteje je to, da se je utrdila medsebojna odgovornost skupščine in izvršnega sveta. V prihodnje bo odstop vlade ali razpust skupščine povsem normalen pojav. Važno pri tem je to, da na to ne vplivajo nekakšni vrhovi, temveč neposredno prizadeti delovni ljudje, ki jim sistem samoupravljanja omogoča, da ne vplivajo samo na odločitev v komuni, temveč tudi na sklepe v republiki ali federaciji.

MED PARIŠKIMI SLOVENCMI

Dr. ing. Jože Pretnar (slika levo)

Maja Novič, ki je zaposlena kot stewardesa na letališču Orly pri Parizu (spodaj)

Une remarquable soutenance de thèse à la Faculté des sciences de Toulouse

Posebno zadovoljstvo te prevzame, ko srečaš v tujini človeka, ki je v svojem poklicu uspel in doživel priznanje dežele, kjer se je naselil, kljub temu pa je še vedno v tesnih stikih s svojo domovino. Tako zadovoljstvo sem čutil ob pogovoru z Jožetom Pretnarjem, dvakratnim inženirjem in doktorjem znanosti, ki živi v Franciji že polnih dvajset let.

Po vojni je dobil štipendijo za študijsko izpopolnjevanje v Franciji. Najprej je bil nekaj časa v Parizu, nato pa je odšel na univerzo v Toulouse, kjer je leta 1948 diplomiral kot elektroinženir. Hotel se je še nadalje izpopolnjevati, pa so mu odklonili štipendijo, tako da si je moral najprej poiskati sredstva za preživljanje. Delal je v različnih poklicih in se preživljal na najrazličnejše načine, nato pa je dobil francosko štipendijo.

Po petih letih trdega študija, ko je proučeval vzroke nesreč v rudnikih zaradi nenadnega vžiga elektronskih vžigalnikov — na ta način je prišlo na leto poprečno do 20 nesreč v raznih rudnikih — je objavil študijo o tem, kako si zamišlja izboljšanje ter iznašel aparat za odkrivanje teh nevarnih okoliščin. Doktorska disertacija, ki jo je o tem napisal, je vzbudila veliko pozornost v znanstvenih krogih na univerzi v

Slikar amater Janez Zorko v Parizu študira slikarstvo, kiparstvo in grafiko. Seveda pa le v večernem času, ker je redno zaposlen kot avtomehanik. Na slikah spodaj: Janez Zorko v ateljeju večerne šole na Mont Parnasu in dva njegova lesoreza.

Toulouse in v tisku, predvsem pa v rudnikih, ki so se na ta način rešili velike skrbi.

In načrti za bodoče?

— Važna mi je samo metoda dela. Glede na predmet obdelave skušam priti do pozitivne rešitve. Načrtov nimam rad, samo cilje.

Dr. Jože Pretnar je prijeten sobesednik, pa naj bo govora o tehniških zadevah ali o kulturi ali o domovini, kamor se rad vrača, včasih tudi po večkrat na leto.

J. P.

Maja z Orlyja

»Zelo rada delam na letališču,« mi je dejala Maja Novič, »ker lahko pomagam ljudem in med drugim tudi našim, ki prihajajo na letališče Orly pri Parizu. Nikoli se ne dolgočasim, vedno je kaj novega in človeku je pravi užitek, če lahko potnikom pomaga.«

Posebno jo je ganilo srečanje z Jugoslovanko, 81 let staro mamo v črni svileni ruti, ki je sama potovala v Kanado obiskat svojega sina. Enega ima v Kanadi, drugega v Jugoslaviji. »Večkrat je vzela rob rute,« je pripovedovala Maja, »in si obrisala solzo, ko mi je pripovedovala: 'Veste, sin v Jugoslaviji me je pripeljal na letališče v Beogradu. Tik preden sva se poslovila, pa me je objel in dejal: Mati moja draga, vrni se čimprej in glej, da se ne zgubiš.'«

Težko je opisati tako doživetje. Treba je videti gubasti obraz, in tiste bistre oči polne solza ter slišati tresoči glas. Da, res prevzame človeka globoko spoštovanje do matere.

Sedaj je Maja tu leto dni in še ni pozabila, kako je bilo s sprejemnim izpitom. Morala je delati kar dva in sicer iz jezikov predvsem iz angleščine, ki je v letalstvu obvezna, in iz še enega jezika, ki pa si ga sama izbere. Razen tega mora opraviti še vrsto testov, s katerimi ugotovijo, če je človek sposoben za to vrsto dela.

Maja je bila rojena v Jugoslaviji in je med zadnjo vojno izgubila očeta. Sedaj že dlje časa živi v Parizu pri materi Boži po rodu iz Tržiča, ki pa se piše po možu Francozu sedaj Chaffin.

Stane Lenardič

Slikar Janez Zorko

V prihodnjem aprilu bo že tri leta, odkar je v Parizu, kamor ga je zanesla želja, da bi se čimbolj izpopolnil pri svojem delu. Pri delu, ki ga opravlja, da se preživlja, kakor tudi pri delu, h kateremu ga je zaneslo nagnjenje in veselje — slikarstvo. Govorimo o Janezu Zorku, slikarju — amaterju, s katerim smo se srečali v Parizu. Dva poklica se srečujeta v njem — avtomehanik in slikar, oba sama po sebi zelo različna, ki pa se pri njem po sili razmer dopolnjujeta.

Janez Zorko je doma iz Podgorja nad Sevnico. Izučil se je za avtomehanika, poleg tega pa se je veliko zanimal tudi za umetnost. Resno se je začel ukvarjati s slikarstvom šele leta 1958 pri slikarskem društvu »Klas« v Ljubljani. Sam pravi, da je hvaležen profesorju Pečku, ki mu je pri delu zelo veliko pomagal.

»Ste si želeli v Pariz že prej ali vas je sem zanesel slučaj?« smo ga vprašali.

»V Ljubljani sem veliko razstavljal, nekaj sam, nekaj pa z društvom Klas. Ljudje so mi svetovali, naj bi se šel izpopolnjevati še kam drugam, v Firence ali v Pariz. Ponudila se mi je prilika, da sem šel s skupino avtomehanikov na specializacijo k Renaultu. Tako sem ostal tu. Kot avtomehanik delam še zmeraj, ta poklic pa mi daje sredstva za študij likovne umetnosti.

Pariz mi je dal več, kakor sem pričakoval, čeprav nisem doživel tistega boheemskega življenja, s katerim se po navadi umetniki srečujejo. Ves čas pa študiram. Ob večerih hodim na večerno slikarsko šolo na Mont Parnasu, kjer predavajo profesorji znanih pariških umetniških akademij...«

Jože Prešeren

KNJIGE S TISOČ NASVETI

J. M.

V naglici današnjega življenja nam je dragocen vsak nasvet, ki nam prihrani minuto časa in olajša vsakdanje delo. Zaposleni ženi, ki jo poleg službe čakajo tudi domača opravila, so taki nasveti še celo dobrodošli. Nič čudnega torej, da so knjige z najrazličnejšimi nasveti, ki jih izdaja Zavod za napredek gospodinjstva, zelo priljubljene.

»Trenutno je naša prva skrb posvečena prehrani šolskih otrok,« pripoveduje direktorica zavoda Valentina Tomlje. »Želimo, da bo vsak naš šolar dobil za malico vsak dan mleko in kruh, ki ga bodo naše pekarnice pekle nalašč za šolarje. Vemo, da je mleko za zdravje nujno potrebno, vemo pa tudi, da ga pri nas vse premalo cenimo in pijemo. Druga naša skrb velja kuhinjam vrtcev in šol s celodnevним varstvom. Skupaj z Zavodom za zdravstveno varstvo izračunajo naši strokovnjaki potrebne kalorije in svetujejo, kakšno in koliko hrane naj dobe otroci raznih starosti.«

Drugi nič manj pomembni del dejavnosti tega zavoda je namenjen vzgoji in potrebam posameznih gospodinj. V svojih prostorih ima urejeno stalno razstavo najrazličnejših tehničnih pripomočkov, domačih in tujih. Izkušeni strokovnjaki pa obiskovalcem svetujejo in jim razložijo prednosti tega ali onega aparata.

Poleg tega pripravljajo najrazličnejša predavanja — o vlaganju živil, o pralnih strojih, o kuhanju v loncu na pritisk, in še in še. Ali pa povabijo ljudi na pokušnjo konzerviranih živil in sadnih sokov. Kupci in strokovna komisija ocenijo posamezna živila, še preden grejo v prodajo in po potrebi svetujejo spremembe oziroma izboljšave.

Največ hvale pa zaslužijo knjige, ki jih izdajajo v zavodu. V njih je zajeto vse, kar zanima sodobno gospodinj. Samo vprašanje zdrave in sodobne prehrane je posvečena dolga vrsta knjig. Nad vse dobrodošle so knjižice, ki opisujejo diete pri raznih boleznih. Druge spet prinašajo nasvete za zdravo prehrano dojenčka, nosečnic, predšolskih otrok, starejših ljudi itd. Marsikatera gospodinja išče pomoč v knjigi: »Jedi, ki ne rede« ali sestavlja jedilnike po knjigi »Preprosta kosila«. Večkrat je bila že ponatisnjena knjiga z recepti slovenskih narodnih jedi, po kateri kuha tudi marsikatera naša naročnica.

Za ljubitelje cvetic je založba izdala knjigo o rastlinah, ki uspevajo v stanovanju ali na balkonu. V pripravi je tudi knjiga o vrtu in vrtnih rastlinah.

Knjige odgovarjajo na najrazličnejša vprašanja: Kako uredimo in opremimo stanovanje, kako ga ogrevamo in zračimo, kako vzdržujemo in uporabljamo električne aparate, kako organiziramo delo v gospodinjstvu, kaj naj oblečemo. Če imate radi domače živali — psa, muco, ribico, papigo, če radi pletete in kvačkate, če si boste sami sešili obleko — skratka, lahko rečemo, da ni nasveta, ki ga ne bi našli v eni teh knjižic.

Marsikatero knjigo pa zavod še pripravlja. Tako bo v kratkem izšla knjiga »Domače gostilne« z napotki za ureditev in opremo gostišč ter z nasveti, kako in s čim postrežemo gostu, da bom čim bolj zadovoljen.

Za knjigo »Usnje in krzno« se zanimajo tudi v inozemstvu. Knjiga o šolskih malicah pa je bila s posredovanjem FAO, ki deluje v okviru UNESCO, prevedena v več tujih jezikov.

Privlačna prednost teh knjižic je tudi nizka cena. Zato ni čudno, da so mnoge brž razprodane in jih zavod spet in spet ponatiskuje v izpopolnjeni in modernizirani obliki.

V Zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani občasno pripravljajo tudi poskušnje nekaterih jedil, ki vzbujajo med gospodinjami veliko zanimanje (slika spodaj).

V vse več stanovanj prodirajo moderne peči na kurilno olje. Uporabo le-teh so prikazali tudi v Zavodu (druga slika spodaj)

Sto let Ljubljanske otroške bolnišnice

Ljubljanska otroška bolnišnica je nedavno tiho slavila svoj stoti rojstni dan. Seveda so bili njeni začetki in njeno delovanje skozi desetletja skromni, čeprav je bila pred vojno v vsej Sloveniji edina bolnišnica za otroke. Takrat je imela le 80 postelj za male bolnike in je delovala, čeprav v posebnem poslopju —, le kot oddelek ljubljanske splošne bolnišnice.

Po osvoboditvi se je otroško varstvo razmahnilo. Stara majhna bolnišnica za otroke ni bila kos nujnim potrebam časa, saj so se po vojni med oslabelemi otroci zelo razširile razne nalezljive bolezni poleg številnih drugih obolenj. Potreba osrednje moderne urejene otroške klinike je bila živa nujnost. Toda načrti bi se težko tako hitro uresničili, če bi nam ne priskočili na pomoč ameriški rojaki. Iz fonda, ki ga je zbral Slovensko-ameriški narodni svet za pomoč rojstni domovini, so kupili opremo za sodobno otroško kliniko, ki so jo v prvih povojnih letih naše ladje pripeljale v Ljubljano.

S to opremo so opremili novo prostrano poslopje. In tako je v letu 1954 v Ljubljani iz nekdanje skromne otroške bolnišnice zaživela moderno urejena otroška klinika, v kateri so prizadevni zdravniki že številnim mladim državljanom vrnili zdravje. Mnogi ameriški Slovenci so ob svojem obisku v starem kraju obiskali to našo otroško kliniko, do katere so nam s svojimi prispevki pripomogli, kar dokazuje tudi napis, ki je vklesan v marmornati steni glavne veže na kliniki, ki pravi: »Ta stavba je opremljena s pomočjo darov Slovencev združenih v Slovensko-amerikanskem narodnem svetu.«

Predstojnik Otroške klinike v Ljubljani je skozi vsa leta docent dr. Marij Avčin, ki ima s svojimi sodelavci veliko zaslug za uspešno delo klinike. Ob stoletnici te osrednje slovenske zdravstvene ustanove za otroke je predsednik republike maršal Tito odlikoval kolektiv Otroške klinike v Ljubljani z Redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Ljubljanska Modna hiša prireja v klubskih prostorih hotela Slon občasne modne revije, na katerih prikazuje razne modne novosti, ki so jih izdelale domače tovarne. Foto: Egon Kaše

Vsak torek na »Čaj ob petih«

S temi besedami vabi ljubljanska Modna hiša stare in mlade, ženske in moške, na ogled najnovejših modelov, ki jih nudi ta velika trgovska hiša svojim obiskovalcem.

V lepo urejeni dvorani hotela »Slon« sedemo k pogrnenim mizam in med tem, ko se sladkamo s kozarčkom pijače ali koščkom peciva, pol občudujoče, pol kritično ocenjujemo mlade manekenke in oblačila, ki nam jih razkazujejo. Vsega je na izbiro: lepih oblačil v modnih vzorcih in krojih za umirjen okus, pa tudi nekaj novitet z mini-krili v živih barvnih kombinacijah in drznih vzorcih za tiste, ki se navdušujejo za zadnji krik mode.

Na spodbudo Modne hiše so naše tekstilne tovarne izdelale nove vrste blaga, apretiranega proti mečkanju in v najnovejših vzorcih. Konfekcijske hiše pa so urezale našim prilikam in okusu prilagojene modele.

Gledamo kostume in obleke, ki so jih ukrojile domače modne konfekcije. Industrija usnja in krzna iz Šmartna pri Litiji ter »Universale« iz Domžal prikazujeta

skomine vzbujajoče krznene in usnjene plašče.

Naše tovarne pletenin nas kot vedno navdušijo z lepoto svojih izdelkov — s pletenimi oblekami in puloverji v čudovitih vzorcih in elegantnih barvnih kombinacijah. Zelo lepi so plašči, ki jih je mogoče nositi na obe strani. Tudi moški lahko izbirajo. Zanje so na voljo modno krojeni plašči, športni jopiči in obleke, vse izdelano iz kvalitetnega modnega blaga.

Za konec — kot smo že omenili — se zvrsti vesela parada mini-kril, podaljšanih v životek, v kombinaciji s pulji in nogavicami v isti barvi, vse izdelano po zamisli naše modne ustvarjalke Eve Paulinove.

Ugibamo, če in koliko bomo ta krilca srečavali tudi na ulicah Ljubljane.

Vsekakor je treba pohvaliti zamisel in organizacijo teh malih modnih revij, ki nas vodijo v korak z modo v »velikem svetu«. Na živih modelih bomo lažje izbirali in se odločili za nakup oblačila, ki se sklada z našim okusom in našo denarnico. Obenem pa lahko občudujemo ali se čudimo muhasti modi, ki jo trenutno diktirajo veliki modni ustvarjalci v Parizu, Londonu ali Milanu.

Jana

SLOVENJ GRADEC ODPRTO MESTO UMETNOSTI

Novi slovenski visokošolski dom na Dunaju

10. december je bil izredno pomemben praznik za Slovenj Gradec, pa ne samo praznik občanov tega mesta, ampak praznik umetnosti, prežete z geslom miru, humanosti in prijateljstva med narodi. Letos praznuje Slovenj Gradec 800-letnico svojega obstoja. Višek teh proslav pa je bila obenem osrednja jugoslovanska proslava dneva človečanskih pravic in otvoritev razstave v novi umetnostni galeriji. Proslave so se udeležili naši ugledni javni in kulturni delavci, zastopniki različnih organizacij iz domovine in tujine, med njimi tudi pooblaščen zastopnik generalnega sekretarja OZN U Tanta. Na tej slovesnosti so šest priznanih umetnikov proglasili za častne občane Slovenjega Gradca; ti so: akadem. slikar Božidar Jakac, slikar Krsto Hegedušič iz Zagreba, akademski slikar Petar Lubarda iz Beograda, avstrijski slikar Werner Berg, ki živi na Koroškem, slikar Ossip Zadkin iz Pariza in angleški kipar Henry Moore.

Na slavnostni seji občinske skupščine Slovenj Gradec so razen izvolitve častnih članov podelili tudi dve odlikovanji, ki jih je za izredne zasluge imenoval predsednik Tito. Z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo je bil odlikovan slovenjegraški župnik in dekan Jakob Soklič za njegovo kulturno-prosvetno delo in direktor umetniške galerije prof. Karel Pečko z redom dela z zlatim vencem za izredne zasluge, ki jih ima za razstavo Mir, humanost in prijateljstvo med narodi ter za razvoj likovnega življenja v Slovenjem Gradcu.

Posebna slovesnost je bila ob otvoritvi razstave v umetnostni galeriji. Člani žirije gospa Hilda Courtier, slikarka in umetnostni kritik iz Urugvaja, g. K. C. Whettet, umetnostni kritik iz Londona in direktor umetnostne galerije prof. Karel Pečko so obrazložili podeljene nagrade. S prostovoljnimi prispevki so občani zbrali 800.000 starih dinarjev za glavno nagrado — grand prix Slovenjega Gradca, ki jo je letos prejel zagrebški slikar Krsto Hegedušič. Pomembne so tudi druge nagrade, ki so jih prejeli za slikarstvo: prva nagrada Bogdan Meško, druga nagrada Jože Ciuha, tretja nagrada Bogdan Borčič; za kiparstvo: prva nagrada Drago Tršar, druga nagrada Olga Jevrič, tretja nagrada France Rotar; za grafiko: prva nagrada Jan Forsberg (Švedska), druga nagrada Arthur Luis (Pisa), tretja nagrada Johnny Friedländer (Francija), četrta nagrada Hideo Hagiwara (Ja-

ponska), peta nagrada Jiří Hadlač (ČSSR). Pohvale za slikarstvo so prejeli: Eugen Feller, France Slana in Rodriguez Mariano; za kiparstvo: Henry Moore iz Londona, Ossip Zadkin iz Pariza in častno nagrado za grafiko Victor Vacarely.

Več o tem pomembnem dogodku, ki je prerasel meje mesta Slovenj Gradec in meje naše domovine, bomo poročali v prihodnji številki, ko bomo prikazali mesto in njegovo okolico z več strani.

SLOVENSKI VISOKOŠOLSKI DOM NA DUNAJU

Na Dunaju so 15. novembra na intimni slovesnosti izročili namenu prvi slovenski visokošolski dom v tem mestu — »Korotan«. Otvoritve se je udeležil tudi avstrijski zvezni kancler dr. Josef Klaus, zastopnik prosvetnega ministra ministrski svetnik dr. Johan Reisenberger, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, predsednik narodnega sveta koroških Slovencev dr. Valentin Inzko, podpredsednik kulturnega društva gradiščanskih Hrvatov dr. Alfons Kornfeld, direktor celovške Mohorjeve družbe dr. Janko Hornböck in številni drugi predstavniki koroških Sloven-

cev in dunajskega kulturnega življenja. Navzoči so bili tudi predstavniki jugoslovanskega veleposlaništva na Dunaju.

Predstavnik Mohorjeve družbe iz Celovca, ki je sedaj lastnica tega doma, dr. Valentin Inzko se je zahvalil vsem, ki so omogočili gradnjo doma — dunajski občini, prosvetnemu ministrstvu, dunajskemu nadškofijskemu uradu, ljubljanski univerzi in številnim posameznikom, predvsem pa pobudniku in organizatorju idej patru Ivanu Tomažiču, ki je zdaj rektor »Korotana«. Poudaril je, naj ta dom služi študiju in narodnemu delovanju vseh slovenskih koroških študentov na Dunaju in ideji bratstva med narodi.

Posebno slovesnost so ob otvoritvi novega doma na Dunaju pripravili tudi predstavniki ljubljanske univerze na čelu z rektorjem prof. Albertom Struno. Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« je pripravil lep koncert slovenskih narodnih in umetnih pesmi, kasneje pa je nastopil tudi na dunajski televizijski postaji.

V drugi polovici decembra pa sta v Ljubljani gostovala pevski zbor dunajskih študentov in pevski zbor Kluba slovenskih študentov na Dunaju. V viteški dvorani ljubljanskih Križank sta zboru priredila lep koncert, ki se ga je udeležilo veliko število ljubljanskih študentov in druge publike.

Oba zboru sta s tem vrnila obisk akademskega pevskega zbora »Tone Tomšič« na Dunaju. Pevce je spremljala tudi delegacija zveze avstrijskih visokošolcev, ki jo je vodil predsednik študentovske organizacije dunajske univerze.

ZA PRENEHANJE VOJNE V VIETNAMU

Ljubljanska mladina je tako kot mladina vse Jugoslavije priredila vrsto zborovanj v počastitev dneva solidarnosti z vietnamskim ljudstvom. Transparenti, ki so jih nosili mladinci, so odločno zahtevali prenehanje sovražnosti in mir v svetu, obenem pa so poudarjali tudi vlogo Jugoslavije v prizadevanjih za ohranitev miru v svetu.

Studentski list »Tribuna« pa je ustanovil odbor za podporo mednarodnemu sodišču za raziskovanje vojnih zločinov, ki ga je ustanovil britanski filozof Bertrand Russel. Delovni predsednik tega sodišča je publicist in zgodovinar Vladimir Dediđer iz Ljubljane.

Bertrand Russel je listu »Tribuna« poslal posebno zahvalno pismo, v katerem se zahvaljuje za moralno podporo.

Hokejsko moštvo jugoslovanskih izseljencev iz Kanade ob prihodu na letališče »Ljubljana«. Foto: Stane Lenardič

Izseljenci — hokejisti iz Kanade na turneji

V nedeljo, 18. decembra, je prispela z letalom »Adria-aviopromet« na letališče Brnik pri Ljubljani skupina 83 izseljencev iz Kanade. Med njimi je bilo tudi 15 članov

Ko smo s trboveljskimi »Veselim rudarji« obiskali slovenske naselbine v Franciji, smo na proslavi dneva republike v Sallauminesu srečali tudi zasluzna zastopnika Rodne grude — Jožeta Gabrovca in Ignaca Mandlja. Kljub letom in brez avtomo-

hokejskega izseljenskega kluba iz Toronta, ki so prišli na hokejsko turnejo v Jugoslavijo. S skupino je dopotoval tudi podpredsednik izseljenskega društva »Bratstvo-jedinstvo« v Torontu Stojan Jakovljevi. V Jugoslaviji bodo ostali mesec dni. Izseljenci-hokejisti so že takoj naslednji dan ob prihodu v staro domovino odigrali prvo tekmo z Olimpijo v Ljubljani.

bila obiščeta marsikatero slovensko hišo in ponudita našo revijo. In še sta nam zatrjevala: »Dokler bova živa, bova zastopnika Rodne grude.« Hvaležni smo jim za to pomoč. Prav tako pa tudi vsem ostalim našim zastopnikom. Foto: Jože Prešeren

Pred začetkom tekme je bila na drsališču v Tivoliju majhna slovesnost, med katero so odigrali kanadsko in jugoslovansko himno in predstavili gledalcem vsakega gosta posebej.

Za tekmo je bilo pri nas veliko zanimanje tudi zato, ker so prišli gostje iz Kanade, kjer je ta šport zelo razvit in na veliki višini. Izseljenska ekipa je nastopila v dresih z javorovim listom. Kako visoko so cenili svoje nasprotnike, je videti tudi po tem, da se je Olimpija okrepila s tremi jeseniškimi igralci. Toda že v začetku igre se je pokazalo, da je bila ta bojazen odveč kajti naši rojaki iz Kanade so pokazali, da hokej sicer obvladajo, čutiti pa je bilo, da so utrujeni, neigrani in pa, da so resnični amaterji, kot so tudi sami zatrjevali.

Med tekmo nam je vodja ekipe Jože Berkopec povedal, da so bili pred odhodom zaradi sestave moštva v stiski. Vožnjo so si plačali sami in so zato tudi morali izbirati take, ki so bili pripravljene na ta strošek. Tudi njihovi šolski prijatelji, po rodu Angleži, so se rade volje odzvali vabilu in prišli z njimi. Vendar so tudi oni vse stroške potovanja plačali sami in bodo tudi prej odpotovali. Tekmo z Olimpijo so izgubili z rezultatom 8:0. Tako hudem porazu je botrovala utrujenost, neigranost in kot so tudi sami dejali, se še niso prilagodili spremembam. Pogrešali so tudi trenerja, ki je prišel pozneje.

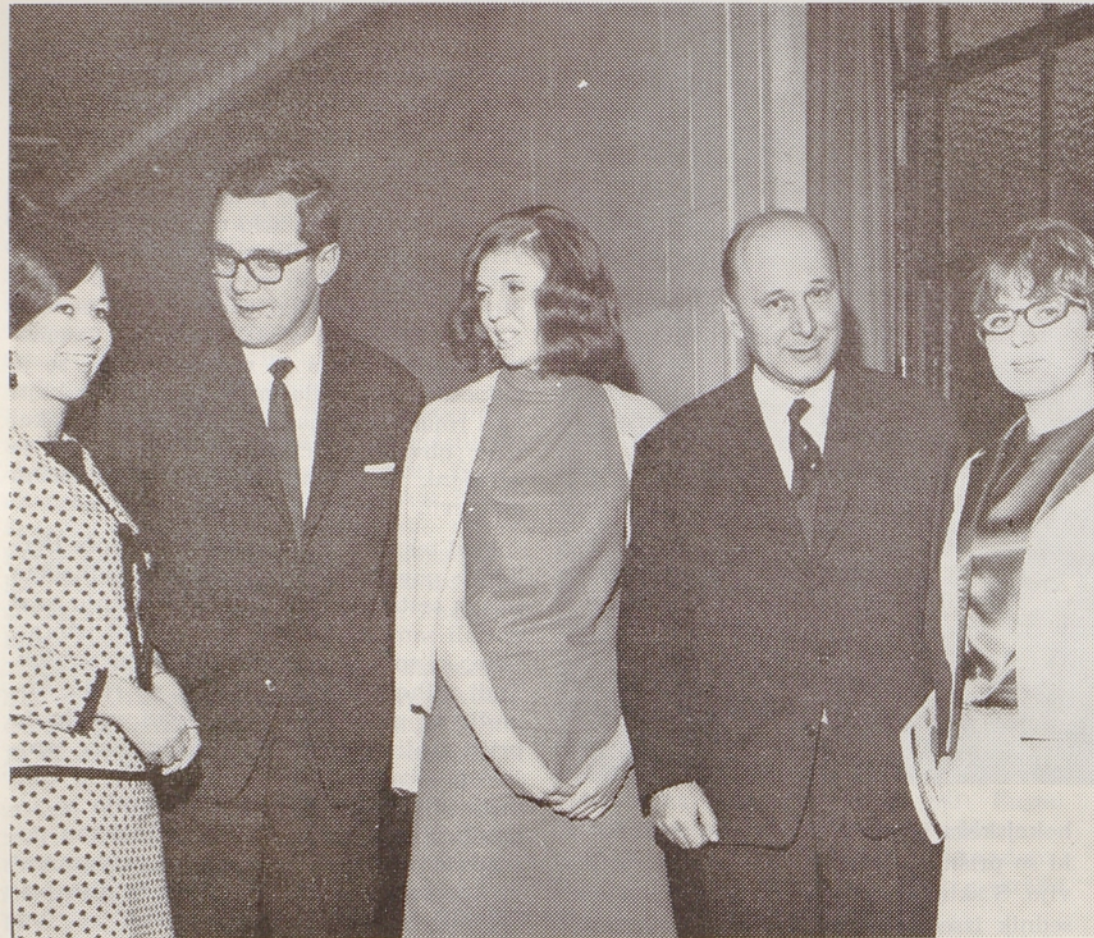
»Zelo smo bili veseli, da se nam je uresničila želja in smo prišli na hokejsko turnejo v Jugoslavijo,« mi je dejal vodja ekipe Jože Berkopec. Povedal je, da je v skupini 15 igralcev, med njimi osem Slovencev, ostali pa so hrvaške in makedonske narodnosti in pa štirje Angleži. Med njimi je šest študentov, ostali pa so zaposleni. Večina so bili rojeni v Jugoslaviji, med Slovenci pa je bil samo eden rojen v Kanadi. V glavnem je to zelo mlada ekipa, najmlajši je star okoli 15, najstarejši pa okoli 26 let.

Berkopec je tudi povedal, da so prišli na turnejo v Jugoslavijo na lastno pobudo in so o tem začeli razmišljati že pred dvema letoma. Organizacijo v Jugoslaviji pa je prevzela Slovenska izseljenska matica.

Hokejisti-izseljenci kakor tudi drugi, ki so prišli na zimski obisk v staro domovino, pa bodo obiskali tudi rojstne kraje in se srečali s sorodniki in znanci.

Stane Lenardič

Dr. Mirko Derganc, ki se je udeležil konference britanskega združenja za plastično kirurgijo, je v Angliji doživel tudi pristrčno srečanje. Med obiskom v Nottinghamu se je namreč znova srečal s tremi dekleti, ki so preživele nesrečo letala »Britannia« pri Ljubljani. Na sliki od leve proti desni: Pat Thorpe, dr. Šabec, Mary Lambley, dr. Derganc in Norma Camble

Abbott — Brown Fond — kamen za zgradbo prijateljstva med narodi

»Prijatelja spoznaš v nesreči,« pravi ljudski pregovor, ki se je, kot vse kaže, uresničil tudi ob veliki nesreči britanskega letala blizu letališča Ljubljana, o kateri smo že poročali.

V skromnih, tesnih prostorih ljubljanske kirurške klinike smo pred dnevi obiskali prof. dr. Mirka Derganca, predstojnika oddelka za plastično in reparativno kirurgijo, ki se je pred nedavnim skupno s prvim asistentom dr. Rafaelom Šabcem udeležil kongresa britanskega združenja kirurgov-specialistov za plastiko, na katerem je bilo izrečenih veliko pohval ljubljanski kirurški kliniki, kjer so se zdravili ponesrečenci — britanski potniki letala, ki se je zrušilo 1. septembra lani. Ko smo ga vprašali o njegovem obisku v Veliki Britaniji, je v svoji skromnosti kar malce sramežljivo pripovedoval o prisrč-

nih sprejemih in velikih priznanjih, ki jih je doživel med svojim bivanjem v tej deželi. »Neizmerna hvaležnost britanskega ljudstva osebju ljubljanske kirurške klinike in vsemu slovenskemu ljudstvu za pomoč ponesrečencem in za vse, kar so v tistih dneh storili naši ljudje za prizadete Britance, nas je najbolj prevzela.«

»Nova ljubljanska bolnišnica bo imela tudi oddelek za opekline. V svetu je doslej še malo bolnic, ki bi imele zares odlično urejene posebne oddelke za zdravljenje opeklin, pri čemer je silno važno preprečiti vsakršno možnost infekcije. Zato stajajo na potovanju spremljala dva strokovnjaka podjetja IMP, ki bo sodelovalo pri urejanju našega novega oddelka. Obiskali smo več britanskih tovarn, kjer smo se z njihovimi strokovnjaki pogovarjali o instrumentih in aparatih, ki naj bi jih izdelali za našo kirurško kliniko. Na povratku pa smo se ustavili v Ludwigshafenu, kjer

gradijo najsodobneje opremljeni bolnišnični oddelek za zdravljenje opeklin. Tu so nam strokovnjaki dali na vpogled svoje načrte ter nam med dvodnevnim obiskom pri njih povedali veliko stvari, ki nam bodo koristile pri naših načrtih. Predvsem moramo proučiti, kaj najbolj potrebujemo in kaj nam bo največ koristilo. Nakup opreme v Veliki Britaniji bo kljub vsemu precej ugoden, kajti šef oddelka za oskrbo bolnišnic britanskega ministrstva za zdravstvo je obljubil, da bo pri britanskih tvrdkah za nas izposloval posebno znižanje cen, kakršnega imajo pri nakupu domače bolnišnice. Na pristojnih mestih pa so nam že tudi zagotovili, da nas bodo pri nakupu oprostili carine. Zato upamo, da bomo do srede tega leta že dobili vse, kar bomo naročili,« je povedal prof. dr. Mirko Derganc.

Darilo, ki ga je dala The Thomson Organisation Limited v zahvalo za vzorno nego preživelih ponesrečencev, je tolikšno, da bo

Dr. Mirko Derganc
 SLOVENSKA
 MREŽA ŽENA
 40 letovnica v izdajenju
 najmanj 1000 tolarjev

Nedavne poplave so prizadejale mnogim slovenskim krajem veliko škodo. Na sliki: vode so divjale tudi v Ribnici na Dolenjskem. Foto: Edo Selhaus

V Ljubljani bo od 31. januarja do 5. februarja Evropsko prvenstvo v umetnostnem drsanju. Pridno se za to veliko tekmovanje pripravljajo tudi domačini. Na sliki Ljubljjančanka Lenca Savnikova. Foto: Dušan Skrlep

sklada, s katerim bi omogočili našim kirurgom študij v Veliki Britaniji, na kar so organizatorji akcije z veseljem pristali. Tako smo se v okviru programa našega bivanja v Veliki Britaniji — organiziral ga je Britanski svet na prošnjo britanskega zunanjega ministrstva in ministrstva za zdravstvo — odzvali povabilu nottinghamskega župana, kjer nas je sprejel tudi predsednik tamkajšnje grofije. Oba z županom sta takoj soglašala z našo odločitvijo in sprejela častno dolžnost članov odbora, ki bo skrbel za sklad. Imenoval se bo sklad Abbott-Brown. S tem smo omogočili bodočim generacijam naših kirurgov strokovno izpopolnjevanje v Veliki Britaniji, ki ima najboljše specialiste na svetu. Obenem pa je to kamen za zgradbo prijateljstva in sodelovanja med narodi, kot je poudaril v svojem govoru nottinghamski župan.«

Za razmeroma mladi, leta 1951 ustanovljeni oddelek za plastično in reparativno kirurgijo, kakor tudi za celotno kirurško kliniko v Ljubljani vse te velike pridobitve pomenijo ne samo uspeh pri dosedanjem delu, temveč so tudi poročilo za uspehe v prihodnosti in še tesnejše strokovne zveze z britanskimi specialisti.

Rado Vouk

V tujino brez vizumov

Že marca tega leta bodo bržkone popolnoma odpravljeni vizumi za naše državljane, ki potujejo v tujino. To pomeni, da bo mogel vsak državljan brez jugoslovanskega vizuma potovati v vse države na

svetu samo s potnim listom, ki bo veljal verjetno od 2 do 5 let, na željo lastnika pa ga bodo podaljšali še za enkrat toliko.

Ob teh pomembnih spremembah oziroma liberalizaciji potnih listov za potovanje v tujino je predvidena še vrsta ukrepov, ki bodo še bolj olajšali postopek za izdajo potnih listin. Državljanu najbrž ne bo več treba priložiti potrdil, ki jih sedaj zahtevajo. Službe, ki izdajajo potne liste, bi bile dolžne, da mu dajo potni list najkasneje v 10 dneh. Veljavnost potnega lista lahko podaljšajo vsa naša diplomatska in konzularna predstavništva v tujini.

Popolna odprava jugoslovanskih vizumov za naše državljane bi bila trajna in torej nima nobene zveze s predvideno odpravo vizumov za tujce v letu 1967.

O odpravi vizumov za tujce v turističnem letu je dal zvezni sekretariat za notranje zadeve podrobnejša pojasnila. Za turistični obisk štejejo poleg bivanja zaradi počitka in razvedrila tudi zasebni obiski, sodelovanja na mednarodnih sestankih in tranzitna turistična potovanja. Edini pogoj je, da imajo tujci, ki prihajajo, veljavni diplomatski, uradni ali zasebni potni list ali eno od potnih listin Združenih narodov. To velja tudi za tujce jugoslovanskega rodu in jugoslovanske državljane, ki imajo še državljanstvo tuje države.

Brez vizumov pa ne morejo priti v Jugoslavijo tujci, ki prihajajo k nam zaradi zaposlitve, šolanja, specializacije in prakse, ter tujci, ki potujejo skozi Jugoslavijo zaradi dela v kaki drugi državi. Ta omejitev velja tudi za osebe, ki opravljajo mednarodni blagovni promet.

zadostovalo za nakup večjega dela nujno potrebnega sodobnega instrumentarija ne le za oddelek plastične kirurgije, temveč za celotno kirurško kliniko.

»Zelo nas je ganila pobuda gospe Philips Abbott iz Nottinghama, ki je v omenjeni letalski nesreči izgubila hčerko,« je potem dejal prof. dr. Mirko Derganc. »Kmalu potem, ko se je vrnila domov, je organizirala uspešno zbiralno akcijo za poseben sklad, ki je bil namenjen prav tako za nakup sodobne opreme za našo kirurško kliniko. Temu zgledu je sledil tudi učitelj John Brown in organiziral podobno akcijo na območju Londona. Obe akciji imata toliko uspeha, da so doslej zbrali že preko 2000 funtov. Povedali pa so nam tudi, da bo ob Novem letu v Londonu več prireditev, katerih čisti dohodek so namenili za povečanje tega sklada.

Spričo darila Thomsonovih podjetij pa smo se odločili za ustanovitev posebnega

Dr. Marija Makarovič
**SLOVENSKA
KMEČKA NOŠA**

(Ob razstavi v Slovenskem
etnografskem muzeju)

V septembru je bila v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani odprta razstava Slovenska kmečka noša, ki prikazuje oblačenje slovenskega kmeta v zadnjem poldrugem stoletju. Potreba po takšni razstavi je bila iz leta v leto večja, saj doslej ni bila še na nobeni razstavi predstavljena celotna slovenska kmečka noša, po drugi strani pa se prav noša 19. stoletja velikokrat predstavlja v popačeni obliki.

Tako je za 19. stoletje razstavljena predvsem kmetova praznična noša, ker se je edino ta ohranila, za zadnja desetletja našega stoletja pa tudi delovna noša. Namen razstave je predvsem podati stvarno podobo kmečke praznične noše iz prve polovice 19. stoletja, kakršno od konca prejšnjega stoletja pa do danes zelo pogosto srečujemo na raznih prireditvah, razglednicah in lepkih v popačeni podobi, kot tako imenovano »narodno nošo«. Po drugi strani pa želi razstava z nošo iz zadnjega časa opozoriti na to, da se po svojem načinu oblačenja kmet tudi še danes razlikuje od drugega prebivalstva.

V prvi polovici 19. stoletja opazamo v

Zimska praznična noša iz Skednja pri Trstu — sredina 19. stoletja (spodaj levo). Zimska noša premožnejših kmetov iz Metlike in okolice v drugi polovici 19. stoletja (spodaj). Praznična obleka Barkovljanke (tržaška okolica) iz sredine 19. stoletja (spodaj desno)

noši slovenskega kmeta povsem očitne razločke v načinu oblačenja po posameznih območjih. V Prekmurju, Beli krajini in na vzhodnem Štajerskem ter na skrajnem jugovzhodu Dolenjskega nosijo ženske dodelno krojeno oblačilo, ki ga sestavljajo rokavci in krilo do pasu, moški pa dolge in široke letne ter priležne zimske hlače. Poglavitno žensko pokrivalo so zvečine belovezena peča in še nekatera druga, kapam podobna pokrivala ter trakovi, ki razlikujejo poročene od neporočenih. Za moško in žensko zimsko nošo so značilne brezrokavne jope in kožuhi.

Še v sredini prejšnjega stoletja je delovna in praznična noša panonskega območja izdelana iz domačega platna in sukna. Zavoljo nižje življenjske ravni prebivalcev in prometnim zvezam odmaknjenegega ozemlja se je ohranila bela noša, kot jo navadno imenujemo, v primerjavi z drugimi območji Slovenije, najdlje časa. Oblačila iz domačega platna in sukna, ki jih pod konec stoletja zamenja predvsem za praznje dni belo bombažno blago, so nosili na panonskem ozemlju še v drugi

polovici prejšnjega stoletja, v nekaterih belokranjskih vaseh pa še na začetku 20. stoletja.

Danes je bela noša skoraj že izginila. V belem hodijo le še v tej ali oni belokranjski vasi posamezne stare ženice.

V delu Primorskega, v slovenskem delu Istre z Brkini, v Škednju pri Trstu je v prvi polovici 19. stoletja kroj ženskih oblačil precej drugačen, kot je bil na panonskem ozemlju. Osnovnih krojnih potez teh oblačil ni težko spoznati. Značilno žensko spodnje oblačilo je bela platnena srajca, ravno krojena, segajoča do gležnjev. Oblači se čez glavo in ima dolge in široke rokave. V pasu neprerezano je tudi vrhnje brezrokavno svetlo ali temno oblačilo, ki je na ramenih široko krojeno, spredaj odprto in drobno nagubano. Poglavitno pokrivalo je tudi tukaj belovezena peča. Moška noša je po kroju precej enaka alpski moški noši.

Na Gorenjskem, Koroškem, Notranjskem, v delu Štajerskega in Dolenjskega ter na Primorskem nosijo v prvi polovici 19. stoletja nošo enotnega kroja. Značilno žensko delovno in praznično oblačilo je krilo z modrcem, pod katerega oblačijo rokavce. Kot pokrivalo prevladuje peča, pri premožnejših pa avba. Poglavitni deli moške noše so dokolenske hlače ter srajca, zatak-njena za pas.

V prvi polovici 19. stoletja je izpričana v delovni kot tudi v praznični noši še zelo velika poraba doma izdelanega platna in sukna ter irhovine. Proti sredini prejšnjega stoletja pa krojijo predvsem praznjega oblačila iz vedno bolj cenjenega industrijskega bombažnega, volnenega ter svilenega blaga. Ob koncu stoletja so uporabljali platno le še za posamezne dele moških in ženskih delovnih oblačil. Starejšo nošo oblačijo na tem ozemlju ob koncu stoletja predvsem za večje cerkvene praznike (božič, veliko noč, Rešnje Telo) in poroko.

Zaradi naprednejših stikov z ostalo srednjo Evropo in njeno zelo napredno oblačilno omiko, zaradi dobrih prometnih zvez in trdnejše gospodarske osnove precejšnjega dela njenih prebivalcev, predstavlja noša večjega alpskega ozemlja najrazvitejšo oblačilno obliko pri nas, ki je bila sposobna osvajati in posredovati ostalim področjem sodobnejše poteze meščanske noše.

Nekako od sredine 19. stoletja dalje opazujemo vedno intenzivnejše poenote-nje oblačenja na slovenskem ozemlju ali

zbliževanje z istočasno meščansko nošo. Nova tehnična odkritja povzročijo velik prevrat v domači in tuji tekstilni industriji. V sredini preteklega stoletja začenjajo na naše podeželje v vedno večji meri vdirati domači in tuji tekstilni izdelki, ki so podlaga sprememb v noši. Sredi stoletja steče prva železnica na Slovenskem, ki je omogočila hitrejši in večji transport blaga. Ker je bilo industrijsko blago cenejše od doma izdelanih oblačilnih materialov in je istočasno z živahnimi in svetlečimi se barvami ustrezalo kmečkemu okusu, so ga ljudje kupovali v vedno večji meri. Obenem z naraščajočo produkcijo domačega in tujega tekstilnega blaga, ki je dosegla v drugi polovici preteklega stoletja zelo velik porast, pa propada domače lanarstvo in suknarstvo. Zastareli načini predelovanja lanu in volne so namreč pridobivanje doma izdelanega blaga zelo podražili, zaradi tega so kmetje raje kupovali cenejše industrijsko blago.

Tako postaja proti koncu prejšnjega stoletja kmečka noša vedno bolj enotna in izpričuje več značilnih potez meščanske noše, s katero še danes skuša ujeti korak. In čeprav se razločki med oblačenjem v mestu in na deželi, zlasti pri mlajših praznično opravljenih ljudeh vedno bolj ali pa skoraj že povsem zabrisujejo pa tudi še danes narekuje način kmečkega življenja določene razločke v oblačenju podeželskih in mestnih prebivalcev, kmetov in meščanov.

Kongres latinsko-ameriških študentov

V Jugoslaviji študira mnogo visokošolcev iz raznih delov sveta, ki jih štipendirajo razne kulturne organizacije. Nekateri se višjeje na fakultete, drugi pa se specializirajo na raznih področjih. Tudi iz Latinske Amerike jih je okrog sto v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in drugih krajih. Z namenom, da bi pripomogli k zboljšanju socialnega in ekonomskega položaja v Latinski Ameriki, so ustanovili organizacijo AELAY.

Ljubljana je bila sedež III. kongresa študentov latinsko-ameriških držav, ki študirajo v Jugoslaviji. Bil je sredi novembra v prostorih zveze študentov.

Udeleženci kongresa so šli tudi na kratek izlet po Sloveniji. Ustavili so se med drugim tudi v Kranju, kjer so položili venec na spomenik največjega slovenskega pesnika France-ta Prešerna, nato pa so se odpeljali na obisk njegove rojstne hiše v Vrbi. Po kratkem ogledu Bleda in njegove okolice so se vrnili v Ljubljano.

Armando Blažina

»Amerikanski Slovenec« petinsedemdesetletnik

Mimo Prosvete, ki izhaja petdeset let kot dnevnik, se spominjamo letos tudi petinsedemdesetletnice, ko je pričel izhajati v Chicagu prvi slovenski časnik — Amerikanski Slovenec.

Anton Murnik, ki je bil pobudnik, izdajatelj in prvi urednik, se ni ustrašil naporov v zvezi z organizacijo in drugimi deli za izid lista. Po dveh letih priprav je 3. septembra 1891 izdal prvo številko Amerikanskega Slovenca. Vendar je že po deseti številki omagal. Vzrokov za to je več; med najvažnejšimi pa sta pomanjkanje sodelavcev in finančni neuspeh. Zato je Murnik prodal list misijonarju Josipu Buhu, ki ga je 1892 preselil v Tower, kjer je bila v tem času večja slovenska naselbina. Da bi list redno izhajal, je kupil zanj še tiskarski stroj in tako ustanovil prvo slovensko tiskarno v ZDA. Tudi z dopisniki je imel več sreče. Navdušil je slovenske dijake v semenišču St. Paul, da so pisali v list. Med njimi naj posebej omenimo Andreja Smrekarja in Antona Vilmana: prvi je že tedaj prevajal Shakespearea, Keatsa in Longfellowa, drugi pa je kot prvi Slovenec prevedel iz izvirnika Lewisa Wallacea roman Ben Hur, ki je izhajal kot podlistek v Amerikanskem Slovincu. Ker so pisali v list tudi več ali manj znani duhovniki, ni bilo za gradivo nobene zadrege. Manjkalo je le pravega urednika, ki bi gradivo pravilno razvrstil na mesta, ki mu po važnosti gredo. Vendar bi se tudi ta pomanjkljivost sčasoma prebrodila, da se ni Amerikanski Slovenec prav tedaj močno onemogočil v zvezi z afero v Rajski dolini, kjer je prišlo več sto naših rojakov ob vse svoje prihranke, ki so jih vložili v to naselbino, po zaslugi neuravnoveženega duhovnika Petra Jerama, ki je bil organizator te doline. Ko so upniki kolonijo zapustili in ko je Jeram nesrečno končal, se je ves srd razočaranih kolonistov obrnil proti Amerikanskemu Slovincu, ki je bil steber Jeramove propagande. To je Buha tako potrla, da je sklenil list prodati in se rešiti skrbi, ki jih je imel z njim. Dogovoril se je z jolietkim župnikom Frančiškom Suštersičem, da je Amerikanskega Slovenca odkupil in ga preselil v Joliet, kjer je novoustanovljeno tiskovno društvo izdalo prvo številko že 22. decembra 1899.

V Jolietu so se prilike za Amerikanski Slovenec bistveno izboljšale. Suštersič je list povečal in kar je glavno: preskrbel mu je pravega urednika Filipa Gorjupa, ki je list vzorno urejeval. Ko se je Suštersič leta 1910 vrnil v domovino, je prehajal list iz rok v roke več ali manj sposobnih urednikov, kar je močno vplivalo na kvaliteto.

Druga svetovna vojna tudi njemu ni prizanesla. Najprej je izhajal namesto dnevno dvakrat na teden, in ko je obhajal svoj petinpetdeseti rojstni dan, se je ognil usodi mnogih drugih slovenskih listov, ki so že dolgo pred njim morali prenehati. Kupila ga je Kranjsko slovenska katoliška jednota in od 9. oktobra 1946 izhaja le še kot njeno tedensko glasilo pod uredništvom Ivana Račiča.

Dirigenta Hubad — oče in sin

V slovenski glasbeni zgodovini bo priimek Hubad zapisan z velikimi črkami. Najprej oče Matej in za njim sin Samo, oba izvrstna dirigenta, oba vneta posrednika domače in tuje glasbe, oba slavna doma in v tujini.

Naš razgovor s Samom Hubadom je sopenjal s stoletnico rojstva očeta Mateja Hubada in zato je prav, da v nekaj besedah predstavimo najprej njega.

Matej Hubad je bil duša slovenskega glasbenega življenja od leta 1890 pa tja do leta 1937, ko je moral zaradi bolezni odložiti dirigentsko palico. Bil je odlični dirigent zboru ljubljanske Glasbene Matice, prizadeven pedagog, ustanovitelj in duhovni oče Ljubljanskega konservatorija ter intendant Narodnega gledališča v Ljubljani. Prav na njegovo pobudo je na ljubljanskem odru leta 1922 znova »zapel« »Gorenjski slavček« v prenovljeni obliki, kakršno poznamo še danes in je posneta tudi na ploščah.

Z veliko ljubeznijo je oblikoval slovensko pesem, ki jo je, izbrušeno do najvišjih umetniških dosežkov, posredoval domačim in tujim poslušalcem ter jim vnel veselje za našo pesem. Iz vse Slovenije so se vozili ljudje na koncerte zboru ljubljanske Glasbene Matice, ki jih je vodil mojster Matej Hubad.

Kar je imel oče, je podedoval tudi sin: ljubezen do glasbe in dirigentsko palico.

»Ljubezen do glasbe sem res podedoval,« pripoveduje Samo Hubad, »zakaj oče mi ni nikoli prigovarjal, naj grem po njegovih stopinjah. Zato sem poleg glasbe najprej študiral tudi pravo. Toda želja po glasbi je bila močnejša. Zapustil sem paragrafe in se povsem posvetil muziki.«

Samo Hubad je Ljubljčan in — razen dvomesečnega tečaja na Mozarthemu v Salzburgu — je tudi študiral le v Ljubljani.

»Dvakrat sem bil namenjen na študij v inozemstvo, a obakrat mi je spodletelo,« se spominja dirigent. »Prvič sem dobil študentsko stipendijo leta 1939 za v Pariz; tedaj so Nemci začeli vojno in zasedli Francijo in moral sem ostati v Ljubljani. Drugič sem jo dobil leta 1941 za v Rim. Takrat pa se je tudi pri nas začela vojna in spet sem ostal doma. Ker sem miroljuben človek, nisem hotel tvegati, da bi še v tretje prosil za študentsko...«

Njegovi uspehi pričajo, da umetniška sposobnost našega dirigenta zaradi tega ni niti najmanj trpela. Že večkrat je gostoval v Avstriji, Švici, Franciji, v Italiji vsako leto, na Madžarskem, Poljskem, Grčiji, Turčiji, Romuniji, Sovjetski zvezi, Finski, Zahodni in Vzhodni Nemčiji in na Japonskem z velikimi uspehi in odličnimi kritikami.

»Res je, da muzika odpira vrata v svet,« pripoveduje Samo Hubad, »toda preden se ta vrata odpro, je treba mnogo priporočil in spretnih menagerjev. Mi Slovenci menagerjev nimamo. Če dobimo vabilo za gostovanje, ga dobimo le na podlagi kvalitete in že doseženih uspehov.«

Zato so uspehi, ki jih je v tujini dosegel Samo Hubad, še toliko večji. Večina vabil, ki jih sprejema za inozemstvo, prihaja osebno na njegov naslov. Večkrat pa je gostoval v tujini tudi z orkestrom Slovenske filharmonije, ki mu je dirigiral od ustanovitve leta 1948 do danes, z izjemo treh let, ko je bil direktor ljubljanske opere. Nekaj let je bil tudi stalni dirigent Zagrebške opere, ki jo je vodil na velika gostovanja v Neapelj, v Pariz v Théâtre de Nation, v Vzhodni Berlin.

Za tvrdko Phillips je s člani ljubljanske opere posnel na ploščo opero »Soročinski sejem«.

Letos je prevzel dirigentsko vodstvo v radijskem orkestru. Zakaj? »Radijski orkester je mlad; najstarejši člani nimajo več kot 35 let in so pri delu izredno zavzeti ter polni mladostnega poleta. Prve uspehe smo zabeležili na gostovanju v Celovcu, kjer smo dobili zares odlične pohvale in tudi vabila za nadaljnja gostovanja in snemanje v avstrijskem radiu.«

Na sporedu koncertov, ki jih vodi Samo Hubad, zmerom zasledimo tudi imena sodobnih domačih skladateljev.

»Menim, da je moja kulturna dolžnost izvajati dela slovenskih skladateljev in lahko se pohvalim, da sem po osvoboditvi dirigiral največ prvič izvajanih izvornih domačih skladb, na primer Kozinov »Ekvinox« in »Belo krajino«, Uroša Kreka »Malo simfonieto« in še in še.

Slovenske skladbe vnašam v koncertni spored tudi na svojih gostovanjih v tujini in lahko rečem, da imamo več kot 15 slovenskih sodobnih skladb, ki so umetniško povsem enakovredne sodobnim svetovnim skladbam. Edina slabost slovenskih, oziroma jugoslovanskih skladb je v pomanjkljivosti

vo razviti propagandi. Zato naše delo nima zaslonbe v svetovni strokovni literaturi in mora govoriti samo o sebi. Tak uspeh pa velja celo več kot uspeh dela, ki mu že vnaprej uglašajo pot priporočila v tujih glasbenih revijah.«

Vsi ti uspehi dokazujejo, da ima slovenska glasba danes boljše možnosti za razvoj, kot jih je imela pred vojno. Samó v Ljubljani imamo tri orkestre, ki so po kvaliteti enakovredni najboljšim orkestrom v Evropi. Velik del zaslug za umetniški vzpon naših orkestrom in slovenske glasbe moramo pripisati prav dirigentu Samu Hubadu.

Jana Milčinski

Jubilej slovenske gledališke umetnosti

V letu 1967 slavi slovenska gledališka umetnost velik jubilej: stoletnico Dramatičnega društva. Namen tega društva, ki so ga ustanovili slovenski rodoljubi, je bil gojiti slovensko dramatiko, skrbeti za redne uprizoritve slovenskih gledaliških predstav ter še posebno za tisk dramskih del.

Zgodovinski zapiski pričajo, da so se Slovenci že od nekaj navduševali za gledališko umetnost. Prvi zapiski o slovenski

dramatiki segajo v dobo pasijonskih iger, ki so bile v Skofiji Loki od leta 1721 dalje v slovenskem jeziku in jih torej lahko štejemo za prvi začetek slovenske dramatike.

Pravi začetnik slovenskega gledališča pa je Anton Linhart ki je na pobudo barona Žige Zoisa s svojo »Županovo Micko« prvo zasadi slovensko besedo na gledališki oder. Krstno predstavo »Županove Micke« so gledali Ljubljanci 28. decembra 1789. leta. Leta 1790 je še z večjim uspehom zagledal beli dan Linhartov »Veseli dan ali Matiček se ženi«.

Po Zoisu in Linhartu dolgo nihče ni skrbel za slovensko dramatiko. Šele v letu 1848 je bilo ustanovljeno »Slovensko društvo«, katerega namen je bil »omikanje slovenskega jezika in povzdiga slovenske narodnosti«. V prvi vrsti naj bi društvo prirejalo »besede in gledališke predstave«.

Leta 1848, imenovano leto preporoda narodov, je prineslo Slovincem prvo besedo, ki je bila 30. maja 1848 na čast cesarjevemu godu. Uspeh je bil velikanski. Bleiweisove »Novice« so o tem navdušeno poročale.

Žal so se pravice ki jih je Slovincem dala ustava leta 1848 krčile iz leta v leto in so leta 1851 spet povsem zamrle. Toda slovenski rodoljubi niso klonili. Spet in spet so se borili za priznanje slovenskega jezika in poudarjali, da je »eden izmed najgotovnejših in najpotrebnejših pripomočkov za povzdigo domačega jezika ta, da ga spravimo v pesmih ali v govoru v gledališče«. Po vsej Sloveniji so se porajale čitavnice, ki so nadaljevale delo Slovenskega društva. Središče narodnega življenja je bila ljubljanska čitavnica, ki je imela obširno nalogo. Skrbela je za zabave, prirejala »besede«, gojila je petje in glasbo ter tudi dramatiko. Kmalu se je pokazalo, da je čitavnica pretesen okvir za vse dejavnosti. Zato je bilo leta 1867 osnovano Dramatično društvo. V odboru društva najdemo znana imena: Fran Levstik, Ivan Murnik, Josip Jurčič, Josip Stritar in še vrsta drugih.

Dramatično društvo se je lotilo dela z velikim navdušenjem, a je že v začetku naletelo na velike težave. V starem dežel-nem gledališču »se je šopirila nemška muza, medtem ko je slovenska muza dolgo zaman trkala in čakala nekoga, ki bi ji odprl vrata v domačo hišo«. Zato je bila največja želja Slovencev, da bi dobili lastno gledališče v Ljubljani. Ta želja se jim

je uresničila 1892, ko je bilo sezidano stalno narodno gledališče — sedanja ljubljanska Opera — v katerem so igrali le Slovenci.

Ob stoletnem jubileju Dramatičnega društva pripravljajo naša gledališča slavnostne predstave in proslave. Lep uvod v ta jubilej pa je posredovala slovenska televizija, ki je na malem ekranu oživila vrsto domačih dramskih besedil iz časov amaterske čitalniške dejavnosti.

Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih

Tak je naslov knjige, ki je prvič izšla leta 1924, zdaj pa jo je v predelani in dopolnjeni izdaji vnovič izdala založba Mladinska knjiga. To znamenito in za Slovence nad vse pomembno delo je spisal umetnostni zgodovinar in konservator dr. Francè Stele, ki prav letos slavi svojo 80-letnico.

Knjiga zajema tisoč let slovenske umetnosti od naselitve do ekspresionizma in odkriva našo likovno ustvarjalnost v preteklih zgodovinskih dobah. Slikovni del knjige prikazuje najpomembnejše umetnine od IX. stoletja do 1924 in je v novi izdaji bistveno dopolnjen.

Dr. Francè Stele se je kot konservator v svojem vsakdanjem delu srečaval z našo umetnostjo od prvih začetkov do danes in prav to ga je spodbudilo k pisanju te in številnih drugih knjig o slovenskih umetnikih in o njihovem delu. Pri tem je vzgojil vrsto sodelavcev, ki mu pomagajo pri znanstvenem raziskovanju slovenske umetnostne zgodovine.

V spomin Antonu Šublju

Ko je bil v preteklem letu Slovenski oktet na turneji po Združenih državah Amerike, mu je nečakinja Toneta Šublja, pokojnega dirigenta Glasbene matice iz Clevelanda, Pavlina Bužan izročila spominsko ploščo s portretom pokojnega glasbenika. Ploščo je izdelal njen mož Boris Bužan, znani akademski kipar. Ob dnevu mrtvih preteklega leta je Slovenski oktet to ploščo vzdal na rojstno hišo Toneta Šublja v Rodici pri Domžalah. S tem je ponovno počastil spomin nepozabnega glasbenika in prijatelja.

Gostovanje ljubljanske Opere

Ljubljanska Opera je v Trevisu v Italiji dobrodošel gost. Pred nedavnim so naši umetniki že tretjič gostovali v tem mestu. Uprizorili so Smetanovo opero »Prodana nevesta«, ki so jo v Trevisu videli prvič. Naši umetniki so se ob vrnitvi v Ljubljano pohvalili z lepim uspehom, ki ga dokazujejo odlične kritike objavljene v italijanskih časopisih. Kritiki so pohvalili vse soliste z Vilmo Bukovčev, Rudolfom Franc-lom in Ladkom Korošcem na čelu; pohvaljena sta bila tudi režiser Ciril Debevec in dirigent Rado Simoniti ter zbor in balet. Umetniki ljubljanske Opere so pod vodstvom dirigenta Žebreta nastopili še na vokalno instrumentalnem koncertu, katerega čisti dobiček so namenili italijanskim poplavljenecem. Tudi ta koncert je lepo uspel; nastopajočim se je na odru zahvalil župan mesta Treviso g. Bruno Morton.

... Drame

V Theatru am Neumarkt v Zürichu pa so se ljubljanski dramski umetniki predstavili švicarskemu občinstvu s Kopittovo komedijo »Oh, očka, ubogi očka...« To delo uprizarjajo naši igralci pri nas nepretgoma že tretjo gledališko sezono in so z njo kljub jezikovni pregradi tudi v Zürichu dosegli nepričakovan in izjemen uspeh. Gledalce, med katerimi je bilo tudi nekaj v Švici živečih rojakov, je navdušila umetniško dovršena igra Duše Počkajeve in njenega soigralca Janeza Rohačka ter mladega para Ive Zupančičeve in Vinka Hrastlja. Oglušujoče ploskanje ob koncu predstave je naše umetnike kar šestnajstkrat zapored priklicalo na oder. Na sprejemu, ki ga je po predstavi priredilo naše tamkajšnje veleposlaništvo, udeleženci niso mogli prehvaliti visoke umetniške ravni naših igralcev. Svoje ocenjevanje so zaključili z ugotovitvijo, da je bilo gostovanje ljubljanske Drame najboljšo izmed vseh, kar so jih imeli v daljšem zadnjem obdobju. Züriško gledališče pa je Ljubljancem vrnilo obisk z dramo J. Sandersa »Vonj cvetlic«.

Slovenske freske v reviji švicarskega koncertna Ciba

V reprezentančni reviji švicarskega barvnega in kemičnega koncertna CIBA so posvetili skoraj celo zadnjo številko slovenskim freskam, tekstilom in ljudskim orna-

V ljubljanski Drami so prvič po vojni uprizorili dramo Marija Tudor Ivana Mraka. Delo so uprizorili ob avtorjevi šestdesetletnici. Predstava je vzbudila v slovenski kulturni javnosti veliko pozornost, saj je Ivan Mrak že dolga leta predstavnik slovenskega bohemstva, napisal pa je doslej okrog 35 dramskih del. Zanimiv problem, ki ga drama zajema iz angleške zgodovine, je aktualen tudi za našo ožjo domovino. Kritika je delo uvrstila med najboljša originalna slovenska dramska dela, ki so bila uprizorjena po vojni. Posebno pohvalo zasluži tudi igralka Duša Počkajeva in igralec Saša Miklavc.

Prihodnjo pomlad bodo v Ljubljani odprli francoski kulturni center, ki bo s tem že četrti v Jugoslaviji. Uradni protokol o tem so pred nedavnim podpisali v Beogradu. Svetnik francoskega veleposlaništva je ob tem izjavil, da je »zadovoljen, da se tako v polni meri obnavlja francosko-jugoslovanska kulturna izmenjava, še prav posebej s Slovenci.« Svetnik Michel Sciamia je bil pred leti tudi lektor francoskega jezika na ljubljanski univerzi in je sam veliko pripomogel k ustanovitvi te nove ljubljanske kulturne pridobitve. Ta kulturni center naj bi dajal splošne informacije o sodobnem življenju v Franciji, imel pa bi na voljo vse francoske časopise oziroma revije ter izposojevalnico gramofonskih plošč.

V Novem mestu je bila v drugi polovici decembra razstava slikarja samouka Jožeta Tisnikarja iz Slovenjega Gradca. Razstava je bila v prostorih Dolenjske galerije, pripravila pa jo je kulturno umetniška skupina Janez Trdina, katere člani so mladi kulturni delavci in študentje.

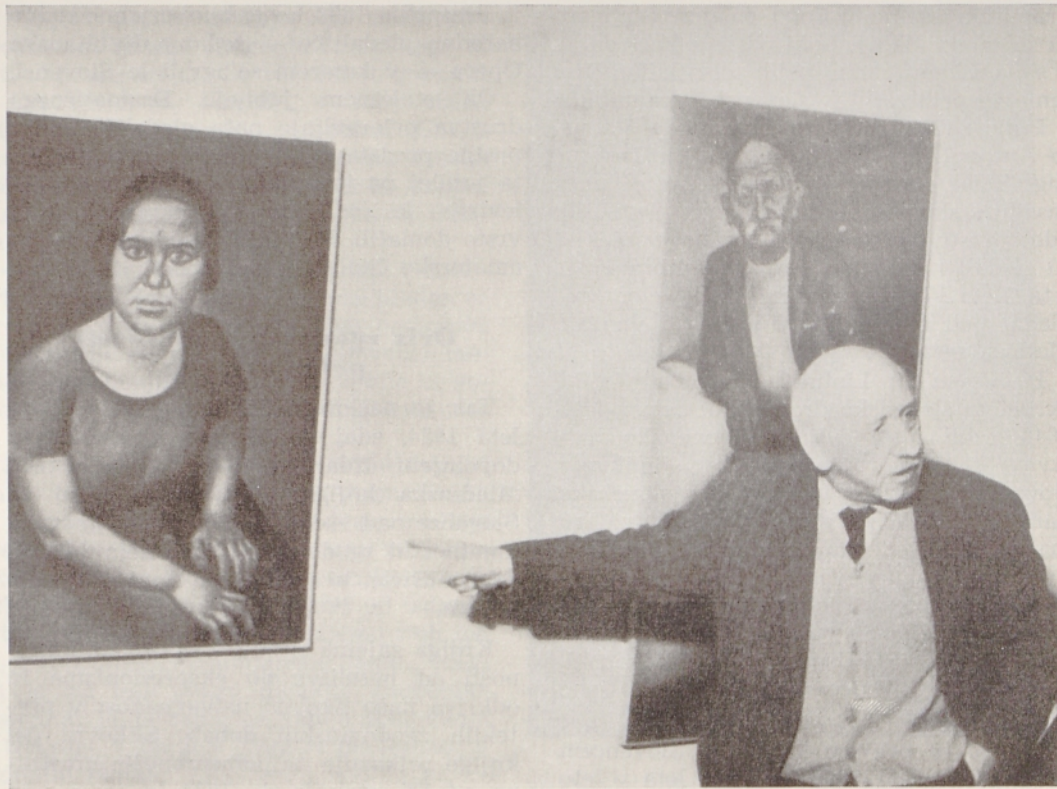
V galeriji Gunar v Düsseldorfu razstavlja do 31. januarja svoja dela slikar Janez Bernik iz Ljubljane.

Založba Mladinska knjiga je sredi decembra proslavila uspeh pisatelja Franceta Bevka, pisateljice dr. Kristine Brenkove ter akademske slikarke Marlenke Stupica. V Zahodni Nemčiji je izšla v prevodu Else Byhan knjiga treh Bevkovih mladinskih zgodb, doseгла pa je tak uspeh, da so jo uvrstili med najboljše mladinske knjige, ki so izšle leta 1966 v Zahodni Nemčiji. Svet organizacij in ustanov za vzgojo otrok v Jugoslaviji pa je podelil priznanje in spominsko plaketo dr. Kristini Brenkovi za njene mladinske knjige in za njeno uredniško delo. Marlenka Stupica pa je za svoje ilustracije dobila že več priznanj, pred kratkim pa je prejela jugoslovansko nagrado za ilustracije Zlato pero Beograda.

NOVE KNJIGE

Knjigam, ki razčlenjujejo Prešerna in njegovo pesniško delo, se je pridružila študija Janka Kosa »Prešernov pesniški razvoj«, ki je izšla pri Državni založbi Slovenije. Slovenski kritik in esejist Janko Kos je v knjigi razčlenil Prešernov pesniški razvoj od prvih začetkov do poznega obdobja.

Pri isti založbi je izšla četrta zaključna

mentom. Že na naslovni strani so upodobili fresko »Adam in Eva« iz cerkve v Hrastovljah. Posebni članki, ki so bogato ilustrirani z barvnimi reprodukcijami fresk ter drugimi posnetki slovenske ljudske umetnosti, med katerimi so tudi celostranske podobe gorenjske narodne noše in vzorcev belokranjske vezanine, obravnavajo zgodovino slovenske tekstilne industrije, staro zidno slikarstvo, tekstilna opravila na srednjeveških freskah, belokranjska ročna dela, stražiško sitarstvo in idrijsko čipkarstvo. Pri izdaji so sodelovali tudi naši domači strokovnjaki za umetnostno zgodovino in etnografijo. Tako smo mimoregre dobili v izdaji tuje industrijske trdke reprezentančen prerez naše ljudske umetnosti, ki smo ga, zlasti zaradi odličnih barvnih reprodukcij, lahko samo veselili.

Veno Pilon v Moderni galeriji

V počastitev sedemdesetletnice Vena Pilona so v začetku decembra odprli v Moderni galeriji v Ljubljani retrospektivno razstavo njegovih slikarskih del. Ob tej priložnosti je slikar, ki je dolga leta živel v Parizu in bil tam naš neuradni »kulturni

ataše«, odgovarjal tudi na vprašanja novinarjev v zvezi s svojim delom in življenjsko potjo ter sam razlagal svoja dela. S 120 razstavljenimi platni in mladostnimi akvareli, pa tudi olji, se nam je to pot predstavil Venó Pilon v povsem novi in tudi mnogo bolj kompletni luči. Na razstavi so tudi dela iz Pilonovih zgodnjih časov, ki predstavljajo rodno domačo pokrajino okrog Ajdovščine in vso Vipavsko dolino, zelo značilni pa so tudi njegovi portreti.

Čilška pisateljica v Ljubljani

Kongresa mednarodne organizacije za mladinsko književnost, ki je bil v začetku oktobra v Ljubljani, se je udeležila tudi pisateljica Pepita Turina iz Santiaga de Chile. Zvedeli smo, da je pisateljica jugoslovanskega porekla, zato smo jo prosili za kratek razgovor. Njeni starši so se v Čile priselili iz okolice Bakarca na Hrvaškem in Pepita je bila rojena v Punta Arenas. Družina se je kasneje preselila v Santiago. Najpomembnejše delo Pepite Turina je bila zbirka pravljic čilskih pisateljev jugoslovanskega porekla, ki je izšla v poča-

stitev 150-letnice obstoja Čila, izdal pa jo je čilsko-jugoslovanski kulturni zavod v Santiago de Chile.

Ker ima zelo rada otroke, piše samo za njih. O tem svojem delu pravi: »Otroci so zastopniki miru na svetu. Nič ni bolj čistega in poštenega kot otroško mišljenje. Oni pa so bodočnost.« Prijetno je bila presenečena nad Jugoslavijo in še posebej nad Ljubljano in rekla: »Jugoslavija je dežela, ki jo je zadosti samo enkrat videti in je potem nikoli več pozabiti.« Glede jugoslovanske naselbine v Čilu pa nam je povedala, da kljub temu, da je Jugoslavija precej oddaljena in da je že mnogo let, odkar so zapustili rodne kraje, je narodna in domovinska zavest vsak dan večja.

Armando Blažina

Francoska knjiga o tujcih v odporniškem gibanju

Pri založbi Les Editeurs Français Reunis v Parizu je izšla obširna skoraj 500 strani obsegajoča knjiga pod naslovom »On les nommait les étrangers« (Imenovali so jih tujce), ki osvetluje dokumente o udeležbi emigrantov v francoskem odporniškem gibanju med preteklo vojno. Avtor knjige, polkovnik odporniške vojske FTPF Gaston Laroche govori v uvodnih besedah o pomenu prispevka drugih nacionalnosti k francoski kulturi nasploh, še posebej pa omenja tu delež tujih delavcev v Franciji, med njimi tudi Jugoslovancev, ki so, kot pravi, odhajali izpod nekdanjega monarhističnega režima za delom v tujino.

Posebno poglavje pod naslovom »Majhna po številu, toda velika po svojih žrtvah« govori tudi o jugoslovanski emigraciji. Tu opisuje avtor primere 500 Jugoslovancev, ki so se vključili že leta 1939 ob mobilizaciji v francosko vojsko, medtem ko jih je po njegovih navedbah med okupacijo okrog 3000 sodelovalo v raznih odporniških akcijah, zlasti na področju Pas de Calais, Korreze, Haute-Savoie, Moselle in v Parizu. Posebej so popisana junaštva in žrtve generala Ljubomira Ilića, Jeana Stankovića, Viktorja Filipiča, Rudolfa Čučka, Viktorja Erjavca in drugih.

Kljub temu, da to delo pri vsej svoji obširnosti pač še ne more biti popolno, pa je vendar dragocena študijska osnova in vse pozornosti vredna pobuda francoskega zgodovinarja, ki daje častno priznanje tistim, ki so se prav tako borili za to svobodo, čeprav so jih imenovali tujce.

Radi smo ploskali Ljubljančanom

Tako je napisal nek praški glasbeni kritik, ko je ocenjeval gostovanje ljubljanske Opere na letošnjem mednarodnem glasbenem festivalu v »zlato Pragi«. Ljubljanski operni umetniki, so se na tem gostovanju predstavili s tremi dokaj raznolikimi deli; uprizorili so Verdijevo opero »Macbeth«, Borodinovega »Kneza Igorja« in Kozinov »Ekvinokcij«. Največ hvale je požela opera »Ekvinokcij«, delo nekdanjega praškega študenta Marjana Kozinne. Lepih priznanj in glasnih aplavzov pa so bili deležni tudi pevci glavnih vlog in baletni solisti.

Koncert simfoničnega orkestra ljubljanskega radia ki je bil pred kratkim v Celovcu, sodi v okvir kulturne izmenjave med ljubljansko in celovško radijsko postajo.

Ljubljanski glasbeniki, ki jih je vodil dirigent Samo Hubad, kot solistka pa je nastopila pianistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova, so doživeli nadvse ugoden sprejem tako pri poslušalcih v dvorani kot pri tisku. Vsi celovski časopisi so o koncertu, ki je obsegal dela Webra, Kreka, Lutoslawskega in Čajkovskega, objavili obširne kritike, ki so bile kar natrpane s pohvalami. Tako je napisal časopis »Kleine Zeitung« pod naslovom »Pianistka in dirigent svetovnega formata« med drugim tudi tole: »Tako grandioznega in preciznega orkestra, kot je simfonični orkester RTV Ljubljana, mi nimamo. Prav tako nimamo takšnega dirigentskega genija, kot je Samo Hubad in v vsej Avstriji nimamo skladatelja, ki bi se lahko približal doslej pri nas malo znanemu Urošu Kreku.«

»Le redko slišimo Čajkovskega klavirski koncert zaigrati s takšno eleganco in popolnostjo,« piše eden kritikov, »s kakršno se nam je predstavila mlada solistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova. Brez kakršnihkoli pomislekov jo lahko postavimo v prvo vrsto največjih mojstrov klavirja...«

Tudi ljubljanski otroci iz osnovne šole Trnovo, ki so pod vodstvom Majde Hauptmanove gostovali osem dni na Češkoslovaškem, so navdušili poslušalce, kamorkoli so prišli. Povsod so nastopili pred razprodanimi dvoranami. Del programa so posneli tudi za ostravski in brnski radio. Pred tem pa so gostovali še v Trstu, kjer so imeli izredno uspel koncert.

knjiga »Zbranega dela« Janeza Mencingerja, ki zajema pisateljeve članke, pisma in pesmi. pesmi.

Izšla sta tudi dva ponatisa Cankarjevih del. Pri Državni založbi Slovenije »Podobe iz sanj« — črtice, pisane med prvo svetovno vojno, ki nas s svojo mirno, trpko in resno besedo še danes vznemirjajo z enako umetniško silo kot pred petdesetimi leti.

»Svet med dvema vojnama 1918—1939«, delo zgodovinarja Metoda Mikuža — daje pregled in oceno političnih in družbenih dogajanj v času med prvo in drugo svetovno vojno. Knjiga je izšla pri Mladinski knjigi.

V dobo prve svetovne vojne sega roman Mirana Jarca »Novo mesto«, ki opisuje življenje novomeških dijakov v času prve svetovne vojne. Roman je prvič izšel leta 1930, zdaj pa ga je ponatisnila Državna založba.

Pri Cankarjevi založbi je izšla miniatura izdaja Levstikovih pesmi v izboru dr. Pater-nuja.

Najnovejša knjiga Ivana Potrča »Onkraj zarje« obsega izbor pisateljeve novelistike iz predvojne, vojnega in povojnega časa. Knjiga obsega 21 novel in je v opremi Uroša Vagaje izšla pri Državni založbi Slovenije.

Pri isti založbi so izšli aforizmi Zarka Petana »Prepovedane parole«. Aktualne Petanove bodice s ščepcem grenke resnice o nas in naši vsakdanjosti, je duhovito opremil in dopolnil z risbami Albin Rogelj.

Novi slovenski izvorni roman »Gozd in pečina« je delo mlajšega pisatelja Andreja Hien-ga. Miro Leban, junak romana, slovenski skladatelj v Zagrebu, doživlja v svojih spominih srečanja z raznovrstnimi usodami ljudi, ki jih je poznal v svojem življenju. Roman je založila Slovenska matica, opremil pa Janez Bernik. V eni izmed prihodnjih števil Rodne grude bomo objavili odlomek iz tega romana.

Razkošno monografijo o Janezu Berniku, mladem slovenskem slikarju, ki sodi s svojimi stvaritvami v elito naše in mednarodne umetniške avantgarde, je sestavil Zoran Kržišnik, izdala pa založba Obzorja v Mariboru. Delo obsega obširen uvod v slovenskem, francoskem in angleškem jeziku, ter okoli sto reprodukcij v eni ali več barvah na izbranem papirju.

Zgodbo o Kekcu, ki jo je napisal Josip Vandot, pozna vsak slovenski otrok, pa tudi mnogi otroci širom sveta, saj je bila zgodba o Kekcu posnetna tudi za film. V »Popotovanju naše Jelice« srečamo nove Vandotove junake, ki pa žive v istem gorskem svetu, kjer je bil doma tudi Kekec.

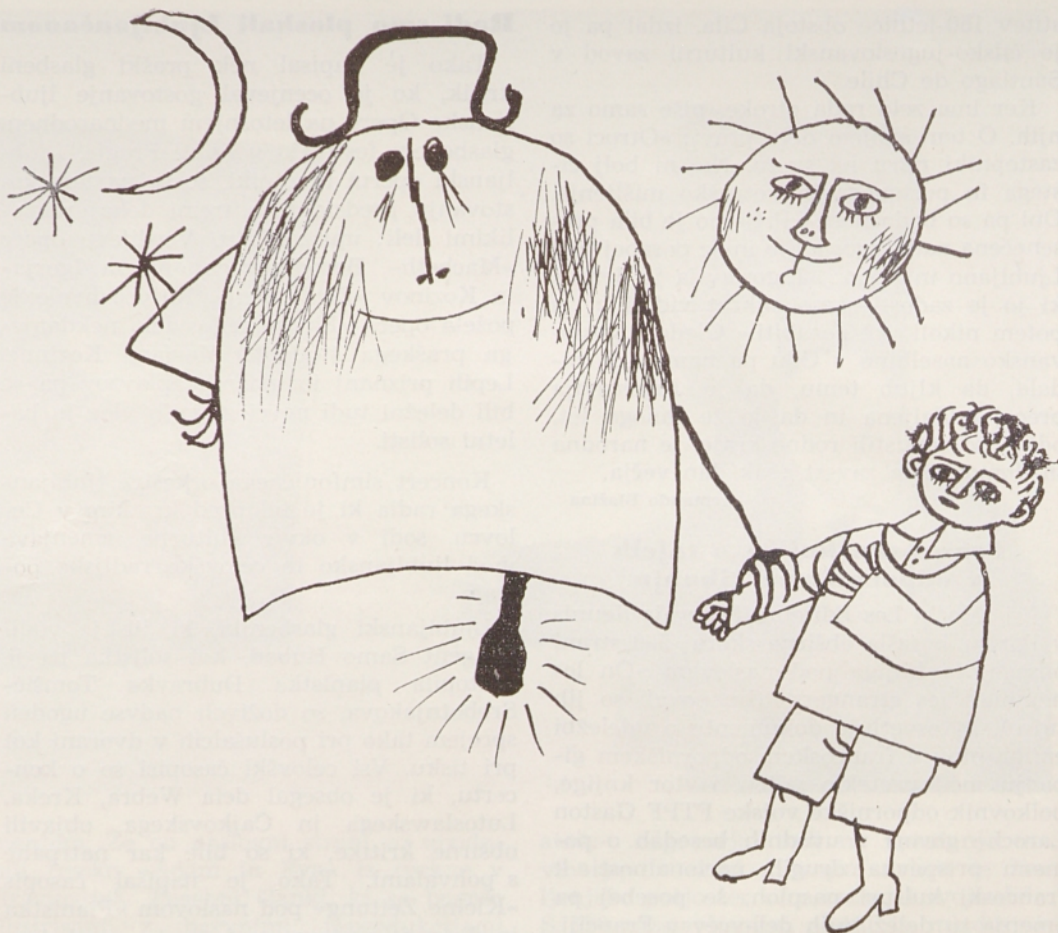
Tudi slikar in ilustrator Jože Ciuha se je lotil potopisa. Napisal je kratkočasno in zanimivo knjigo »Potovanje v deseto deželo«, v kateri ga spremljamo na njegovi poti v Indijo, ki ni Koromandija, a je vendarle tako zanimiva in privlačna, da preberemo knjigo v eni sapi, ne samo otroci, ki jim je namenjena, marveč tudi odrasli.

Anton Ingolič je spisal zanimivo potopisno knjigo »Sibirski srečanja«, v kateri opisuje vtise in doživljaje s svojega potovanja po dajni, malo znani Sibiriji. Knjiga je opremljena s številnimi fotografskimi posnetki.

JANUAR

PRAVIJO, DA NOVO LETO
KOMAJ LETO DNI ŽIVI
IN POTEM POČASI SHIRA,
SE POSTARA – IN GA NI.

JAZ GA BOM PA ŽE NAUČIL –
KOT JE MENE ATEK MOJ –
KAJ NAJ JE IN KDAJ NAJ SPI,
DA LAHKO STO LET ŽIVI.

Oton Župančič:

ZVONOVI

BIM-BIM, BIM-BIM!
JAZ DAN ZVONIM,
NA OKNA VSA TRKAM,
ZASPANCE BUDIM,
BUDIM – BIM-BIM!

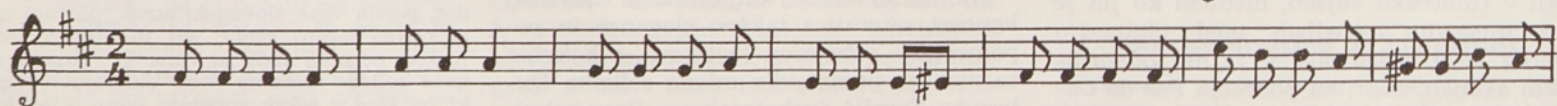
BAM-BAM, BAM-BAM!
JAZ SONCA VAM DAM,
EN PEHAR ZA POLJE,
EN PEHAR ZA HRAM,
GA DAM – BAM-BAM!

BOM-BOM, BOM-BOM!
KJE TVOJ JE DOM?
KDOR POT SI IZGREŠIL,
JAZ VODIL TE BOM
NA DOM – BOM-BOM!

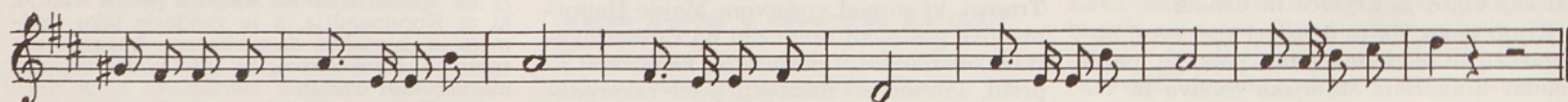
JAKA SE PA CMERI

Živahno

Janez Kuhar

1. Kaj pa jaka spet kriči? Kaj ga pa že spet boli. Mar je kje no-go pozabil, a-li ga je
2. Tudi če je resna reč, joka-ti je pač odveč. Koga je že jok odrešil? Kdo se z moč
3. Jaka, veš ta – ko ni prav! Kaj bi kar na-prej kričal! Pes naj cvili, žaba kvaka, ti pa skazi

1. pes zagrabil? Kaj ga le pe—sti, da tako kri—či, kaj ga le pe—sti da tako kri—či.
2. je ute—sil? Manj ko se ce—diš, la—že prebo—liš, manj ko se ce—diš, laže prebo—liš.
3. se junaka! Dosti je sol—za! Smeš je za mo—ža, dosti je sol—za, smeš je za moža.

Mimi Malenšek:

UGANKA

REŠETO SE STRESA,
NA ZEMLJO, DREVEŠA,
STRESA MOKO BELO
ZA DECO VESELO.

(SNEG)

Branka Jurca:

SNEŽENI MOŽ IN OTROCI

NA ROBU PLOČNIKA JE VESELO STAL SNEŽENI MOŽ.
ANGELCA JE STOPILA IZ HIŠE, NA PLOČNIK. MRZLO JE BILO, ŠE SAPO JI JE
POBRALO.

MUDILO SE JI JE V ŠOLO – POZNO JE ŽE BILO. POGLEDALA JE PO OZKI ULICI
NAVZGOR IN NAVZDOL IN JE ZAGLEDALA NA ROBU PLOČNIKA SNEŽENEGA MOŽA –
VESELO JE GLEDAL VANJO.

LE KDO GA JE NAREDIL – ONA GA NI!
IN ŽE SE JE SKLONILA, ZGNETLA JE KEPO IN MU JO VRGLA NARAVNOST V KLO-
BUK IN ŽE JE KLOBUK PADEL Z GLAVE NA TLA.

TODA MUDILO SE JI JE V ŠOLO. POGRABILA JE TORBO IN STEKLA V ŠOLO
NA KONCU CESTE, ZA OVINKOM.

OZRLA SE JE ZA SNEŽENIM MOŽEM. KAKO SMEŠEN JE BIL SNEŽENI MOŽ BREZ
KLOBUKA!

ZA ANGELCO JE PRITEKEL S TORBICO NA RAMI FRANCI.
TEČE, TEČE IN ZDAJ ZAGLEDA SNEŽENEGA MOŽA. SNEŽENEGA MOŽA BREZ KLO-
BUKA!

LE KDO GA JE NAREDIL – ON GA NI!
SKLONI SE, ZGNETE KEPO IN POMERI NARAVNOST V NOS SNEŽENEGA MOŽA.
TRESK! KORENČEK SE SKOTALI Z GLAVE IN SE IZGUBI V SNegu. POGLEDA ZA SNE-
ŽENIM MOŽEM, ZA SNEŽENIM MOŽEM BREZ KLOBUKA IN BREZ NOSU – JOJ, KAKO
JE SMEŠEN!

TODA MUDI SE MU V ŠOLO, TEČE, TEČE, TEČE V ŠOLO ZA OGLOM, DA NE
ZAMUDI!

ZA FRANCIJEM PRIŽVIŽGA PO PLOČNIKU MATIJA IN SKORAJ DA BI SE ZALETEL
V SNEŽENEGA MOŽA NA PLOČNIKU. GLEJ GA, GLEJ, TAK SNEŽENI MOŽ, BREZ KLO-
BUKA IN BREZ NOSA . . .

LE KDO GA JE NAREDIL – ON GA NI!
IN ŽE SE SKLONI, GNETE KEPO, PRVO, DRUGO, TRETJO IN JIH S SILO MEČE V
SNEŽENEGA MOŽA IN TAKO ZBIJE SNEŽENEMU MOŽU ŠE METLO IZ ROK.

MATIJA SPET ZAŽVIŽGA IN GRE DALJE PO PLOČNIKU, V ŠOLO ZA OGLOM.
ZA MATIJO SE PRIPODI ANDREJC.
POZNO JE ŽE – V ŠOLO SE MU MUDI.

A ZDAJ ZAGLEDA PRED SEBOJ SNEŽENEGA MOŽA. KDO VE, KDO GA JE NARE-
DIL, SI PRAVI – JAZ GA NISEM!

IN ŽE SE SKLONI, GNETE KEPE, CELO VRSTO SI JIH NAREDI IN JIH MEČE V SNE-
ŽENEGA MOŽA IN SNEŽENI MOŽ SE DROBI, DROBI . . .

ANDREJC STEČE V ŠOLO ZA VOGLOM, K SNEŽENEMU MOŽU PA SO PRILETELI
VRABCI IN MU SEDALI NA PLEČA IN NA PRSI.

TAKRAT PA JE PO ULICI PRIPELJAL TEŽAK TOVORNJAK, ZAVOZIL JE NA PLOČNIK
IN POVOZIL JE SNEŽENEGA MOŽA.

VRABCI SO SPRHUTALI IN ODLETELI.
KO JE TOVORNJAK ODPELJAL, SO SPET PRILETELI, TODA SNEŽENEGA MOŽA NI-
SO VEČ NAŠLI. SEDALI SO NA PRELOMLJENO METLO IN SE JE NISO PRAV NIČ BALI.
IZ GORNJEGA KONCA ULICE SO SE TAKRAT PRIPODILI OTROCI, ZAGLEDALI SO
PRELOMLJENO METLO IN PISKER V SNegu IN SO ZAKLICALI:

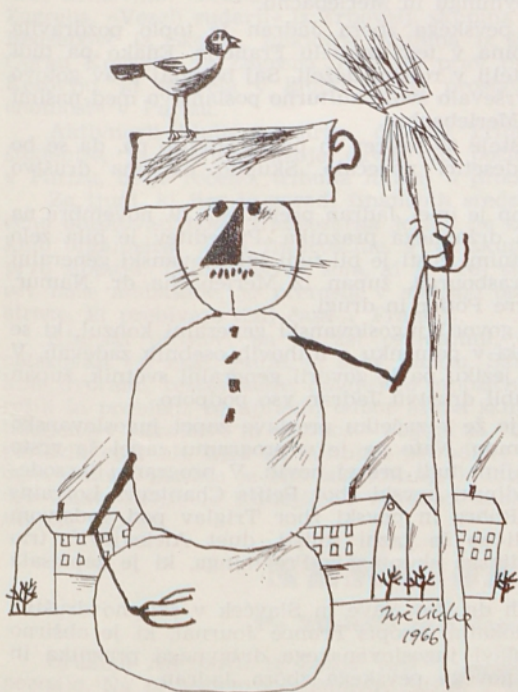
„NAREDIMO SNEŽENEGA MOŽA!“

VSI SO BILI TAKOJ ZA TO.

DELO JE ŠLO HITRO OD ROK.

OTROCI SO NAREDILI SNEŽENEGA MOŽA.

ČVRSTO IN VESELO JE STAL SREDI PLOČNIKA.

Ilustriral Jože Ciuha

TRST

Zasedanje Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu

Dne 17. in 18. decembra lani je bilo v veliki dvorani kulturnega doma v Trstu zasedanje glavnega sveta Slovenske kulturno gospodarske zveze. V velikem številu so se ga udeležili predstavniki slovenskih organizacij s Tržaškega, Goriškega in iz Beneške Slovenije ter drugi predstavniki slovenske manjšine v Italiji, kot gostje pa tudi predstavniki družbenih, kulturnih in gospodarskih organizacij iz Slovenije. Predsednik SKGZ Boris Race, je v obširnem referatu govoril o poteh do vsestranske enakopravnosti slovenske manjšine v Italiji. Omenil je nekatere pozitivne dogodke in pojave v obdobju zadnjih dveh let: slovenski kulturni dom v Trstu je postal dejanski hram slovenske kulture v Italiji, prvič po vojni se je ustalilo število učencev in dijakov v slovenskih šolah; z izvolitvijo slovenskega predstavnika v občinski odbor tržaške občine je bil zlomljen odpor konservativnih sil, ki bi želele nadaljevati diskriminacijo proti Slovencem.

Govornik je med drugim naglasil, da je slovenski manjšini zagotovljena enakopravnost z mirovno pogodbo, z državno ustavo in posebnim statutom avtonomne dežele Furlanije in Julijske krajine. — Dejal pa je, da je slovenska manjšina kljub temu še zelo daleč od dejanskega uresničevanja vseh določb in zagotovil o enakopravnosti. To se zlasti pokaže takrat, ko gre za specifične pravice manjšine, zlasti za pravice do uporabe lastnega jezika.

Na zasedanju so sprejeli resolucijo, ki nakazuje smernice za delo slovenske kulturno gospodarske zveze v prihodnjem obdobju. V resoluciji je na prvem mestu zahteva po priznanju osnovnih pravic za Slovence v Videmski pokrajini in Kanalski dolini, kakor tudi zahtevo po priznanju pravic Slovencev na Tržaškem in Goriškem do uporabe slovenščine v javnem življenju.

Dve leti Slovenskega kulturnega doma

Ob zatonu preteklega leta je Slovenski kulturni dom v ulici Petronio v Trstu slavil svoj drugi rojstni dan. Z njim je bila izpolnjena dolgoletna želja tržaških Slovencev. Novi kulturni dom je sprejel pod svoj krov tudi Slovensko gledališče v Trstu. V dveletnem obdobju je kulturni dom izprijel, da je v resnici kulturno žarišče vseh Slovencev v Italiji. Do njegove dveletnice je bilo v domu 274 raznih prireditev, torej na vsake tri dni po ena prireditev. V tem času je imelo tržaško Slovensko gledališče v domu 20 premier s 157 predstavami. Dvakrat je gostovala ljubljanska Drama s štirimi predstavami, mariborsko gledališče je nastopilo trikrat, beograjski »Atelje« 212« pa enkrat. Glasbena matica iz Trsta je imela 17 koncertov, Slovenska prosvetna zveza pa je v domu pripravila 11 večjih prireditev, med temi tudi koncert clevelandske Glasbene matice v preteklem poletju. V domu je bilo tudi več razstav, predavanj, literarnih večerov itd.

BELGIJA

Lep kulturni večer v proslavo jugoslovanskega praznika

Dne 27. novembra je društvo sv. Barbare v dvorani Concordia v Eisdenu priredilo kulturni večer, ki je potekel zelo slovesno. Udeležili so se ga poleg članov in njihovih družin tudi številni visoki predstavniki: med temi guverner province Limburg g. dr. Louis Roppe, jugoslovanski veleposlanik v Bruslju dr. Stane Pavlič z uradniki poslanstva, župani iz Eisdenu, Vuchta, odborniki iz okoliških občin, cerkveni dostojanstveniki, predstavniki pokrajinske uprave, znanstveniki, umetniki itd.

Predsednik društva Franc Gostiša je pozdravil zbrane in se zahvalil za tako številni obisk. Za njim je spregovoril jugoslovanski veleposlanik dr. Pavlič, ki je govoril o pomenu osvobodilne borbe, se spomnil padlih borcev za svobodo tako jugoslovanskih kakor belgijskih in naglasil, da si moramo vsi po svojih močeh prizadevati za mir in prijateljstvo med narodi, da ne bi naši potomci spet doživeli grozot vojne. Tolmač je njegov govor tekoče prevajal v holandsščino.

Sledil je nastop folklorne skupine R. T. Beograd, ki je navdušila gledalce in požela topel aplavz. Po zaključnem programu je vele-

poslanik dr. Pavlič predstavil člane skupine guvernerju dr. Roppeu, ki se je z vsakim rokoval in se jim je zahvalil za tako lep večer.

Nato je povzel besedo g. guverner in v daljšem govoru dejal med drugim: »Ze dolga leta vedno ponovno čujem, da ste Slovenci najboljši delavci. Govoril sem s Francom (predsednikom Francem Gostišo) in drugimi, ki že po 38 do 40 let živijo med nami. Vi Slovenci ste veliko doprinesli k razvoju Limburga in mi smo vam hvaležni za vaš trud.«

V svojem govoru je omenil tudi govornice o ustavitvi del v rudniku v Eisdenu. Naglasil je, da zaradi tega ne smejo biti preveč zaskrbljeni. »Pomagali ste nam pri razvoju te naše zdaj tako lepe dežele, prijatelji smo in skupno si bomo prizadevali, da obdržimo to, kar smo dosegli. Če bodo pozneje rudnik res zaprli, bom pravočasno zahteval primerno nadomestilo, da boste lahko brez skrbi živeli med nami. Pri tem pa me morate tudi vi sami podpreti in mi pomagati.«

Odboru društva sv. Barbare je izrekel priznanje za prizadevanje pri ohranjanju materinega jezika in narodnih običajev. Dejal je, da ni vedel, da prireja takšne lepe folklorne prireditve, ki so za Belgijo nekaj novega in posebej privlačnega. Ob zaključku je obljubil, da bo ob prvi priliki obiskal Jugoslavijo, to deželo šestih republik. »Dežela, iz katere so prišli takšni prijazni in veseli ljudje, mora biti lepa.«

Ta izredno lepo uspeli in svečani kulturni večer je bil 101. prireditev, ki jih je v letih svojega obstoja, to je od leta 1929 priredilo društvo sv. Barbare v Eisdenu. G. guverner je županu iz Eisdenu dejal, da mora že zdaj poskrbeti za to, da bo tudi prihodnje leto v Eisdenu takšna lepa prireditev in ga ne sme pozabiti pravočasno obvestiti.

D. P.

FRANCIJA

Prvi nastop združenega pevskega zbora Jadran

Naša znana pevska zbora Slavček in Sava iz Freymina in Merlebaha sta uresničila svoj sklep in se združila. To njihovo združitve je sredi novembra uradno potrdilo tudi ministrstvo za kulturo. Tako smo zdaj namesto nekdanjega Slavčka in Save dobili novo slovensko rudarsko podporno društvo z močnim pevskim zborom, ki si je izbralo ime Jadran. Združeni pevski zbor bo imel odslej skupne pevske vaje, in sicer izmenoma v Freyminu in Merlebachu.

Rojstvo združenega pevskega zbora Jadran je toplo pozdravila vsa naša številna naselbina v tem predelu Francije. Enako pa tudi vsi njihovi številni prijatelji v rojstni deželi. Saj bo zdaj prav gotovo lahko še bolj uspešno izvrševalo svoje kulturno poslanstvo med našimi ljudmi v Freyminu in Merlebachu.

Pevski zbor Jadran šteje 60 pevcev in pevk, pravijo pa, da se bo to število še za dve desetici povečalo. Skupno pa ima društvo 600 članov.

Svoj prvi javni nastop je imel Jadran preteklega 29. novembra na proslavi jugoslovanskega državnega praznika. Prireditev je bila zelo dobro obiskana. Med častnimi gosti je bil tudi jugoslovanski generalni konzul D. Ibročić iz Strasbourga, župan iz Merlebaha dr. Namur, župan iz Freymina Pierre Potier in drugi.

O pomenu slavlja je govoril jugoslovanski generalni konzul, ki se je nato še zadržal z rojaki v pomenku o njihovih osebnih zadevah. V nemškem in francoskem jeziku pa je govoril generalni svetnik, župan Pierre Potier, ki je obljubil društvu Jadran vso podporo.

Pevski zbor Jadran je že v začetku proslave zapel jugoslovansko in francosko državno himno. Nato pa je v programu zapel še vrsto slovenskih pesmi, med njimi tudi precej novih. V programu je sodeloval tudi francoski mladinski pevski zbor Petits Chanteurs Lorrains pod vodstvom Avgusta Rohra in pevski zbor Triglav pod vodstvom Eugena Diema. Nastopili so še razni solisti, duet Aleksijevič, trio Stanka Blatnika in mladinska skupina iz Freymina, ki je zaplesala nekaj narodnih plesov.

O združitvi rudarskih društev Save in Slavček v skupno društvo Jadran je poročal tudi lokalni časopis France Journal, ki je obširno pisal o lepo uspeli proslavi jugoslovanskega državnega praznika in prvem javnem nastopu novega pevskega zbora Jadran.

Karolina Suhadolc iz Minnesote v ZDA, ki je letos s hčerko in sinom obiskala svojo rojstno domovino (slika zgoraj)

Ze v aprilski številki preteklega letnika Rodne grude smo objavili pismo Marije Hervol iz Gladbecka v Nemčiji, v katerem nam sporoča o velikem družinskem prazniku — biserni poroki. Njen mož pa je v tem času že umrl. Slika, ki jo danes objavljamo, smo prejeli kasneje. Naj pa bo v spomin zavrednega rojaka, ki je pokopan na tujem in v spomin družinskemu prazniku

Proslava jugoslovanskega praznika v Parizu

Znano jugoslovansko društvo Bratstvo in jedinstvo, ki je v svojem krogu zbralo številno članstvo, je organiziralo že več zelo uspešnih prireditev, ki so tudi kar se obiska tiče, popolnoma opravičile naziv društva.

Ena izmed takšnih prireditev je bila tudi letošnja proslava jugoslovanskega praznika dneva republike, ki jo je društvo priredilo v soboto 3. decembra. V obsežni občinski dvorani Lilas v Parizu se je zbralo nad 1300 jugoslovanskih izseljencev in začasno zaposlenih rojakov kakor tudi številni domačini. Navzoči so bili tudi predstavniki jugoslovanskega poslaništva in konzulata.

V programu so nastopili najvidnejši predstavniki folklorne skupine jugoslovanskega kluba, ki so nam zaplesali in zapeli. Ob pesmih in plesih vseh jugoslovanskih narodov je trajala prijetna zabava do zore.

B. Petrović

Ob prvi obletnici Jugoslovanskega kluba v Parizu

Jugoslovanski klub v Parizu, ki je te dni proslavljal svojo prvo obletnico, ima že preko 1600 članov, ki se zbirajo vsak večer v klubskih prostorih in gledajo televizijo, domače filme, prebirajo naše časopise in drugo. Radi zahajajo tudi v knjižnico, ki ima okrog dva tisoč knjig domačih in tujih avtorjev ter posebno lepo založen in opremljen oddelek za otroke.

V letošnjem letu so si člani kluba ogledali kar 103 domače filme in veliko drugih kulturnih prireditev, ki so jih pripravili sami člani kluba: folklorna skupina je postala znana tudi jugoslovanskim kolonijam izven Pariza, nastopala na francoskem festivalu folklorne, kjer je dosegla lep uspeh in predstavljala folkloro naših narodov polnih dva-ndvajset dni na razstavi jugoslovanskih proizvodov v »Samaritanu«; nato sta tu še likovna in dramska sekcija. Likovna sekcija je pripravila šestnajst razstav naših znanih umetnikov, ki živijo in delajo bodisi v Parizu bodisi v Jugoslaviji. Te razstave imajo dvojen namen: naše člane seznanjajo z likovno umetnostjo, sodobnimi umetniškimi smermi, umetnikom pa nudijo galerijo in publiko.

Dramska skupina je pripravila ob narodnih praznikih dva recitala, pravkar pa se pripravlja na proslavo dneva republike. Obenem študira tudi enodejanko Čehova.

V Parizu so gostovale tudi umetniške skupine iz raznih delov naše domovine: »Branko Krsmanović« iz Beograda, »Jože Vlahović« iz Zagreba, »Veseli rudarji« iz Trbovelj, skupina Teodosijejskog in Esme Redžepove iz Skopja, folklorna skupina iz Kosmeta in KUD »Ivan Goran Kovačić« iz Zagreba. Klub je prav tako toplo sprejel Terezo Kesovijo, ki je pela v klubu in na proslavi društva »Bratstvo in enotnost« v Parizu.

Aktivnosti kluba se širijo, časopis Tribuna, ki so ga osnovali študentje, je prerasel svoje okvire in postal glasilo Jugoslovanov v Parizu, boljše rečeno, tribuna mnenj o problemih doma in v svetu.

Za ljudi, ki jim je zaradi finančnih sredstev ali službe onemogočeno obiskovati pouk francoskega jezika na znanih pariških šolah, je klub organiziral tečaj francoščine. Prva skupina je pravkar končala prvo stopnjo. Tudi osnovna šola, ki je prej služila otrokom uslužbencev naše ambasade, je prerasla v splošno osnovno šolo za vse naše otroke, ki prebivajo dalj časa v Franciji.

Klubski prostori pa so žal premajhni, da bi jih lahko redno obiskovali vsi naši ljudje, ki so v Parizu. Skromni prostori čitalnice, kino dvorane, restavracije, omejujejo množičnejši obisk članov. Da bi rešili ta problem, se upravni odbor kluba skupaj z organizacijo naših izseljencev »Bratstvo in enotnost« pogaaja za večje dvorane v nekaterih pariških občinah, kjer so kulturne prireditve dostopne več tisoč ljudem. Zadnje mesece je bilo sodelovanje kluba z organizacijo izseljencev veliko boljše in trdnejše in v bodoče lahko pričakujemo še večje skupne uspehe.

Danica Purg

NEMČIJA

Po 29 letih spet doma

Družino Ahčinovo iz Žabje vasi v okolici Novega mesta dobro poznajo. Na prijetnem razglednem gričku v skromni hiši se je rodilo

dokaj deklet. V tistih časih so očetje številnih družin dostikrat morali za kruhom na tuje. Tako je ena izmed teh deklet, stara komaj 14 let, sledila očetu v Ameriko. V letu 1937 je še kot deklica prišla obiskat rodni kraj. To je bil le kratek obisk. Potem je tam daleč postala dobra žena in skrbna mati dveh otrok. Pred devetimi leti pa je Carolina Suhadolc iz Minn. v ZDA postala vdova. Z odraslima otrokoma, hčerko in sinom je lani obiskala svoj rodni kraj, da vidita in spoznata lepote njene dežele.

Vsi trije so preživeli dva prijetna meseca. Sin in hčerka sta se zabavala, hodila na izlete, njuna mati pa je s sorodniki in prijatelji obujala spomine na nekdanje dni.

Napisala njena sestra
Julija Jakopin, Stuttgart

ZDA

Društveni jubileji v Clevelandu

Petinpetdesetletnico je v soboto 12. decembra slavilo društvo Sv. Ane št. 4 Slovenske dobrodelne zveze. To društvo se odlikuje med drugim tudi s tem, da je skoraj ves čas obdržalo vodilno mesto po številu članstva in to vse do danes.

Znani pevski zbor Slovan je priredil v nedeljo 4. decembra koncert v Slovenskem delavskem domu na Recher cesti. S tem koncertom je zbor slavil 30-letnico. Nastopili so z izbranim programom. Na tem svojem lepem in pomembnem slavju so se pevci Slovana še posebej spomnili nedavno umrlega tovariša, odličnega basista, rojaka Franka Urbančiča, ki je 25. avgusta umrl zaradi posledice hude operacije. Pokojni rojak Urbančič je bil letos s starostjo Slovana rojakom Frankom Rupertom na obisku v Sloveniji. Že takrat se je počutil slabo in so na pregledu v bolnišnici ugotovili, da bo moral na operacijo, kar je tudi storil takoj po vrnitvi v Cleveland. Žal operacija ni uspela.

Pomembne obletnice SNPJ

Mladinski oddelek Slovenske narodne podporne jednote bo letos slavil 55-letnico. Ustanovljen je bil leta 1913. SNPJ je bila prva med slovenskimi organizacijami v ZDA, ki je ustanovila svoj mladinski oddelek z namenom, da z njim zagotovi stalni dotok mladih članov. Mladinski mesečnik The Voice ob Youth pa slavi letos 45-letnico. Na 18. konvenciji SNPJ so razpravljali tudi o proslavi teh pomembnih jubilejev in sprejeli posebno resolucijo. Poleg jubilejnih prireditev bo v okviru tega slavlja tudi posebna kampanja za pridobivanje novih članov v mladinski oddelek. Ob teh dveh pomembnih jubilejih mladinske dejavnosti v SNPJ, bodo proslavili še tretjega — 30-letnico ustanovitve mladinskih krožkov SNPJ, ki jih bodo praznovali v letu 1968.

Za Gregorčičev muzej

Na nadvse uspeli proslavi 30-letnice krožka št. 3 Progresivnih Slovenk, ki je bila lani 16. oktobra v Društvenem domu v Euclidu, so se marljive odbornice spomnile tudi našega Goriškega slavčka, pesnika Simona Gregorčiča. Urednica mesečne priloge Progresivnih Slovenk v Prosveti Mary Ivanush je v svojem govoru omenila, da so nedavno ob 60-letnici pesnikove smrti v njegovem rojstnem kraju Vrsnem pesnikovo rojstno hišo spremenili v muzej. Dejala je, da so Gregorčičeve uglasbene pesmi zelo radi prepevali naši pevski zbori v ZDA in predlagala, da bi zbrane članice in gostje z jubilejnega slavlja poslali svoj prispevek odboru, ki bo upravljal Gregorčičev muzej v Vrsnem. Predlog je bil toplo sprejet. Odbornici Ivanusheva in Ivanka Kapel sta zbrali med zbrano družbo 30 dolarjev ter jih odposlali v domovino. Za isti namen so zbrali člani kluba slovenskih upokojencev v Euclidu 50 dolarjev. Ček so odposlali Slovenski izseljenski matici z željo, da ga odpošlje odboru, ki upravlja Gregorčičev muzej. V priloženem pismu pravi predsednik kluba upokojencev Krist Stokel: »Na zadnji seji 3. novembra je klub slovenskih upokojencev iz Euclida odobril 50 dolarjev kot prispevek k odkupu Gregorčičeve rojstne hiše. Ker nam ni znan naslov odbora, ki zbira te prispevke, vas prosimo, da nam storite to uslugo in odpošljete darilo slovenskih upokojencev iz Euclida tja, kamor je namenjeno.«

Lepo se uveljavljajo

V sezoni kulturnih prireditev so se že zvrstili koncerti raznih znanih pevskih zborov. Lani 13. novembra je imel svoj lepo uspeli koncert mladinski krožek št. 2 SNPJ v Slovenskem delavskem domu v Euclidu. Moški pevski zbor Prešeren v Chicagu je imel svoj jesenski koncert lani 20. novembra, dne 4. decembra pa je na svojem jubilejnem koncertu (ob 30-letnici) zapel staroznani pevski zbor Slovan. Prav uspešno pa delujejo še številni drugi zbori. Tako na primer v Pittsburgu Slovenski oktet, v Claridgu pa Slovenski kvartet.

Proslava 40-letnice SZZ

Podružnica Slovenske ženske zveze v Sheboyganu je v nedeljo 11. septembra proslavila 40-letnico ustanovitve obenem z državno konvencijo krožkov SZZ v državi Wisconsin. Na slavlje so se pripeljale tudi članice iz Milwaukee in West Allisa. Med številnimi govorniki so bili mestni župan Joseph R. Brown, domači župnik Janes Schlafter, glavna predsednica Zveze Antonja Turek, glavna tajnica Albina Novak in druge. Na koncertnem programu je nastopila članica, znana pevka Marija Kranjc-Fischinger. Pela je odlomke iz nemških, francoskih in italijanskih oper. V drugem delu programa pa je oblečena v slovensko narodno nošo zapela vrsto lepih slovenskih pesmi in z njimi vsem toplo segla v srca. Ustanoviteljici SZZ ge. Marie Prilandovi so v zahvalo za njeno neutrudno delo skozi vsa štiri desetletja izročili lepo darilo — slovenski šopek, v katerem je bilo 40 rdečih nageljnov, ter veliko sliko, njen portret v barvah.

Slavlje slovenske radijske ure

V nedeljo 13. novembra so v Pittsburgu Pa. proslavili 20-letnico slovenske radijske oddaje WLOA v Bradcocku, Pa. Slavnostnemu banketu, ki je bil v Slovenskem delavskem domu, je predsedoval sedanjí direktor slovenske radijske ure Martin Serro.

V New Yorker Theatre v Torontu se je 27. novembra zbralo nekaj sto ljudi (spodaj), da bi proslavilo dan republike Jugoslavije. Poleg drugih sta nastopila tudi mlada pevka Angela Martinov in Ivo Bašković, ki sta izvajala lep spored narodnih pesmi (desno)

KANADA

Kako smo proslavili dan republike Jugoslavije

Na kratko vam bom opisal, kako smo letos že osmo leto (za preje ne vem, ker me ni bilo v Kanadi) proslavili dan republike Jugoslavije. Kakor že dve leti prej, smo tudi letos imeli proslavo v nedeljo 27. novembra v New Yorker Theatre na 653 Yonge Street. Začetek je bil ob 14. uri. Vreme je bilo žalostno, tipično jesensko, po malem je deževalo, kakor da bi hotelo v nas zbuditi spomin nanje, ki so morali toliko žrtvovati, ko so se borili za to, kar danes s ponosom proslavljamo.

Dvorana je bila nabito polna, mnogo obiskovalcev ni dobilo več sedežev. V imenu prireditvenega odbora je zbrane pozdravil tajnik združenja Bratstvo in jedinstvo Branko Mihić. Nato sta zadoneli jugoslovanska in kanadska himna. Sledili so govori tajnika B. Mihića, jugoslovanskega generalnega konzula Božidarja Stanića ter znanega velikega prijatelja Jugoslavije Kanadčana majorja W. Jonesa iz Wellandporta. Znana pevca Joso in Malka sta letos zamenjala dva mlajša umetnika, ki sta zapela lepe narodne pesmi. Navzoči so toplo sprejeli združbene čestitke, ki so jih poslali: predsednik Ontaria J. Roberts, jugoslovanski poslanik iz Ottawe, koordinacijski odbor izseljenskih matic iz Beograda ter Slovenska izseljenska matica iz Ljubljane. Prebrali so tudi pozdravni brzojavki, ki so ju s slavja odposlali predsedniku Jugoslavije Josipu Brozu-Titu in kanadskemu predsedniku L. B. Pearsonu. Sledilo je predvajanje filma »Pesem«.

Da bi se tradicija ohranila tudi z druge strani, je zunaj demonstriralo okrog 35 ustašev in njihovih simpatizerjev. Do neredov pa ni prišlo.

ARGENTINA

Praznovanje v Argentini

Jugoslovanski odbor za proslavo narodnega praznika v Argentini je to prireditev organiziral 27. novembra v Buenos Airesu, v prostorih »Argentinskega gledališča«. Ze veliko pred začetkom sporeda je bila dvorana nabito polna. Število udeležencev je bilo letos večje kot na vseh prejšnjih proslavah.

Spored se je začel z argentinsko in jugoslovansko himno. Zapel jo je mešani zbor Ljudskega odra pod vodstvom Milana Kavšiča. Nato je spregovorila članica pripravljalnega odbora Irena Mislej. Govorila je o razvoju Jugoslavije ter o prijateljskem sodelovanju med obema narodoma. O pomembnosti argentinske neodvisnosti, ki ravno letos praznuje svojo 150-letnico, je govoril argentinski pisatelj Cesar Quiros. Sledil je nagovor jugoslovanskega ambasadorja Pavla Bojca, ki je prikazal uspehe naših narodov pri graditvi domovine.

Takoj nato so se vrstile naslednje točke: otroški zbor pod vodstvom Branka Lična in Hektorja Bonana je zapel dve slovenski narodni pesmi. Argentinski folklorni ansambel »Las voces del Kunampa«, ki deluje v sklopu društva Ljudski oder, je lepo zapel tri argentinske narodne pesmi. Tudi druge točke sporeda so navdušile občinstvo. Nastopil je še jugoslovanski folklorni ansambel »Jorgovan« ter pevski zbor Ljudskega odra. Kot zaključna točka je bil na sporedu alegorični prikaz jugoslovanskih narodnih noš.

Na koncu naj omenimo, da je prireditev vzbudila veliko zanimanje v argentinski javnosti, televizija in tisk sta obširno poročala o uspeli proslavi.

Armando Blažina

URUGVAJ

O delu združenja Bratstvo

Jugoslovansko združenje Bratstvo je na občnem zboru, ki je bil lani 30. oktobra, izvolilo nov odbor za delovno leto 1966—67. Za predsednika je bil izvoljen Ljubo Jutronjić, za podpredsednika Joko Tadić, za tajnika Petar Kurtić in za blagajnika Božo Džida.

Združenje je bilo v preteklih mesecih zelo delavno. Imeli so vrsto lepo uspelih proslav in prireditev. Tako so lani 24. aprila proslavili 17-letnico Slovanskega doma s festivalom jugoslovanskega filma, ki je odlično uspel. Dne 17. maja je bil v domu združenja tovariški sestanek s predstavniki jugoslovanskih sindikatov, ki so prišli na kongres Združenja delavskih strank Urugvaja.

Naslednji teden, dne 28. maja so priredili festival v počastitev rojstnega dneva predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita. S slavlja katerega sta se udeležila tudi jugoslovanski poslanik Gojko Božović in konzul Ostoje Dizma, so poslali pozdravne čestitke predsedniku Titu.

Dne 9. julija je v počastitev dneva borca dramski krožek združenja uprizoril Nušičevo veseloigro »Sumljiva oseba«. Dosegli so velik uspeh.

Proslava obletnice združenja je postala tako priljubljena, da prihajajo na prireditev naši rojaki iz vse republike, nekateri tudi po 50, 100 in celo 400 km daleč. Vsi pripeljejo s seboj tudi družine in je to slavje res prijetno srečanje prijateljev iz vse dežele. Lani je združenje proslavilo 37-letnico ustanovitve delavske čitalnice v Urugvaju. Uspeh prireditve je presegal vse dosedanje. Na banketu, ki je bil 4. septembra, je bilo razprodanih 378 vstopnic. Prireditvi je predsedoval jugoslovanski poslanik, ki so ga zbrani tople pozdravili.

Med pripravami za to veliko slavlje, v avgustu, so predstavniki združenja obiskali vse bolnišnice v Urugvaju, kjer leži kakšen Jugoslovian in mu izročili darila združenja, ki nudi stalno moralno in gmotno pomoč svojim obolelim članom. V ta namen trikrat na leto obiščejo predstavniki združenja vse bolnišnice, kjer leži kakšen član združenja. Mladina združenja je priredila nekaj uspelih čajank s plesom, na katerih so predvajali tudi jugoslovanske filme.

Proslava dneva republike 29. novembra je bila v soboto 3. decembra. Prireditev je bila združena z bogatim programom, pri katerem so sodelovala vsa jugoslovanska društva v Urugvaju.

Pravice iz konvencije o socialnem zavarovanju

V Avstriji sem na delu že več mesecev, niso mi pa znane vse pravice iz mojega delovnega razmerja. Ne vem, ali je socialna konvencija med Jugoslavijo in Avstrijo že ratificirana ali ne, verjetno pa vam je znana vsebina te konvencije. Želel bi vedeti, če je žena, ki rodi v Jugoslaviji dete med tem, ko je njen mož zaposlen v Avstriji, upravičena do porodnine in opreme za dojenčka. Zanima me tudi, če je v konvenciji predviden dodatek za ločeno življenje.

Ž. C., Ranshofen, Avstrija

Socialna konvencija med Jugoslavijo in Avstrijo je že ratificirana in velja od 1. januarja 1967 naprej.

V konvenciji pa ni predvideno, da bi za dojenčka, ki je rojen v Jugoslaviji v času, ko je njegov oče zaposlen v Avstriji, dobila mati porodnino ali porodno opremo. Tudi glede dodatka za ločeno življenje v konvenciji ni nobene določbe. Delavec, zaposlen v Avstriji, pa je upravičen na otroški dodatek za vse otroke, ki jih ima v Jugoslaviji, če predloži delodajalcu potrebne dokumente o tem.

Zaposlitev na Švedskem

Imam sestro, ki ima po desetih letih bivanja na Švedskem še vedno jugoslovanski potni list. Lahko bi dobila tudi švedsko državljanstvo in tuj potni list ter je sedaj pred odločitvijo, kaj naj stori. S tujim državljanstvom bi laže dobila boljše službo, še posebno, ker je lansko leto tam končala neke šole in bi rada ostala na Švedskem še nekaj let, da bi to izkoristila. Rada bi vedela, kako gledate vi na ljudi, ki se vrnejo v Jugoslavijo s tujim potnim listom, koliko časa bi morala čakati, da bi dobila nazaj jugoslovansko državljanstvo in če bi lahko dobila službo. Ker je še sama, želi tudi vedeti, če se ji bodo leta zaposlitve na Švedskem štela v jugoslovansko pokojnino, ali mora začeti spet znova. Prosim vas, če mi na ta vprašanja čimprej odgovorite.

J. J., Lesce

Vaša sestra se mora odločiti sama po svojem preudarku, ali bo prevzela tuje državljanstvo z ozirom na to, da bi rada tam ostala še nekaj let in dobila boljše službo. Če bo prišla v Jugoslavijo s švedskim potnim listom, bo v Jugoslaviji prav tako sprejeta, kakor so gostoljubno sprejeti vsi drugi jugoslovanski izseljenci, ki prihajajo na obisk domovine ali pa se za stalno vrnejo. Jugoslovansko državljanstvo bo na prošnjo v kratkem času spet lahko dobila nazaj. Službo bo vaša sestra v Jugoslaviji iskala in dobila na isti način kot drugi državljani.

Leta zaposlitve na Švedskem se ji žal ne morejo šteti v jugoslovansko pokojnino, ker zaenkrat med obema državama še ni sklenjena socialna konvencija. Koliko pa bodo prizadevanja Jugoslavije v tej smeri uspela, bi se seveda upoštevala v jugoslovansko pokojnino tudi leta zaposlitve na Švedskem. Dokler pa tega ni, se po sedanjih predpisih šteje za pokojnino delovna doba pred izselitvijo iz Jugoslavije in pa leta zaposlitve po vrnitvi iz tujine, če je s tem dosežena najmanj 15-letna delovna doba in če je zaposlitev po vrnitvi iz tujine trajala najmanj pet let. Svetujte pa vaši sestri, če želi vplačevati socialne prispevke tudi v Jugoslaviji, naj piše na Republiški zavod za socialno zavarovanje SRS.

Slovo

Vlak je zažvižgal v megleno popoldne prazničnega dneva, spustil paro in zdrdral naprej. Skozi meglene oblake pare sem videla obraz, ki je vse bolj in bolj bledele. Iz oči mi je kanila solza in se, kot težek kamen odvalila z obraza. Na ovinku je vlak zapiskal in skoz pisk sem slišala glas, dobro znani glas fanta, ki je odhajal, slišala sem glas, ki je tožil po vrnitvi. Prepozno je. Poti nazaj ni več. Vlak drvi naprej in se ne zmeni za bolečino potnikov.

Postaja je prazna in pusta. Ni več dragih oseb. Roke še mahajo, robčki plapolajo v vetru, snežinke naletavajo. Solze polzijo po obrazu, padajo na tla in zdi se mi, da vsaka pušča na obrazu rano, ki jo vidijo vsi ljudje.

Že zdavnaj je postaja prazna, oblačkov dima ni več, samo solze, te vroče solze še vedno lijejo iz oči. Včasih se roka dvigne v pozdrav, nato pa omahne v prazno. Življenje teče dalje, kot bi se nič ne zgodilo. Slovo je za menoj. Čakam, sedaj lahko samo čakam na ponovno snidenje. Zagotovo vem, da bo tisti dan mnogo lepši in mnogo manj boleč.

Georgine Bergant, Köln, ZR Nemčija

Ponovno: kje si, sin moj?

Pred meseci smo na tem mestu objavili pismo obupane matere iz Rogaške Slatine, ki je iskala svojega sina. Kasneje smo objavili tudi drugo pismo, v katerem se nam mati zahvaljuje za posredovanje — iz daljne Avstralije se ji je sin končno le oglasil.

Danes pa imamo pred seboj podobno pismo. Mati išče svojega dragega sina, ki se ni oglasil že 12 let, in sestra išče brata. Sestra nam je v pismu na dolgo opisala, kako je prišlo do bratovega izseljenstva, opisala nam je njegove doživljanje med vojno, ko je bil kot 17-letni fant v italijanskem ujetništvu, o tem, kako je pobegnil iz taborišča Renicci, kako so ga sprejeli Angleži v Bariju v Italiji in kako se je poročil z mlado grško pregnanko ter se izselil v Argentino.

Iz Argentine je prva leta po vojni brat redko pisal: zvedeli so, da ima tri otroke in da si zida hišo. Družino je težko preživljal, opravljal je kar tri službe, da je vse preskrbel.

Kasneje so pisma povsem izostala. Dvanajst let že ni bilo nikakega glasu. V domovini pa še vedno mnogo mislijo nanj. Tako nam piše sestra:

»Ubogega fanta, ki je danes že zrel mož, če še živi, imamo vedno v mislih, predvsem pa naša mama, ki šteje že 77 let, vendar ga nenehno pričakuje; če ne njega, pa vsaj glas o njem ali o njegovih otrocih. Vera mater je velika! Če je že mrtev, bo pač hudo, a še vedno laže od negotovosti...«

Potem izražajo v pismu upanje, »da se bo našel v Buenos Airesu človek, ki je našega fanta in njegove poznal; mogoče bo celo tako dober, da se bo pozanimal o tej družini in poslal sporočilo uredništvu. Upamo celo, da bo kdorkoli izmed naših ljudi, saj imajo tam svoja kulturna društva, postal pozoren na vse skupaj, pa bo želel priti stvarjem na jasno — vsekakor pa bo s tem storil veliko in dobro delo, za kar mu bomo vse življenje hvaležni.«

Zamišljena deklica. Foto: Igor Bervar

Kazimir, oglasi se!
Kazimir Velkavrh! Če si še živ, pošlji mami glas o sebi, njena ljubezen te išče in njena skrb!
A če te ni več med živimi...

— potem prosimo dobrega človeka v tujini, ki bi stopil na naslov **Kazimir Velkavrh, Jose Maria Pena 2371, Remedio Escalada, Buenos Aires — Argentina**, in svojo poizvedbo o tej družini poslal na uredništvo Rodne grude ali pa na naslov:

Vida Čuček, Ljubljana, Oražnova 2, Jugoslavija.

Želji sorodnikov se pridružuje tudi naše uredništvo. Pričakujemo glas iz Argentine, glas, ki bo sorodnike rešil negotovosti, nam pa bo v zadoščenje.

MAMICI ZA ROJSTNI DAN

*Dan za dnevom štel sem dneve,
za letom leto je to šlo.
Čas pa hitro se pomika,
tega več nazaj ne bo.*

*Sonce zlato naj ti sije
danes toplo in zvesto,
zdravje naj ti venec vije
še dolga leta prav lepo.*

*Sedemkrat deset število
danes vrača rojstni dan.
Želimo vsega ti obilo
zlati mami, tu in tam.*

*Vse najboljše in želimo,
vesela vedno b'la pri nas.
Ti mešan šopek podarimo,
zdravo, zdravo, prav na glas!*

Naša mamica je praznovala

V ožjem družinskem krogu smo slavili 70-letnico naše dobre ženske in mamice. Pristrčna hvala tudi za čestitke po radiu Ljubljana. Sprejem je bil kar dober, le malo so motile druge postaje. Bil je to lep družinski praznik. Mamici smo prinesli cvetja, saj brez rož ni praznika. Jaz pa sem ženki sestavil pesmico za njen življenjski jubilej, saj je bila vedno skrbna pridna čebelica naše družine.

Jože Kurnig, Heerlen

Oproščamo se, ker objavljamo pesmico nekoliko skrajšano zaradi pomanjkanja prostora. Res lep je moral biti vaš družinski praznik in tudi mi se pridružujemo, čeprav malo bolj pozno, s srčnimi čestitkami vsem tistim, ki so gospe Kurnigovi s toplimi mislijo in željo na njen praznik segli v roko. Še mnogo zdravih in srečnih let v krogu ljubih domačih!

Uredništvo

Kadar pospravljamo volnena oblačila

Vreme se bo otoplilo, za nekaj mesecev se bomo poslovili od volnenih oblačil. Da pa jih bomo v jeseni spet z veseljem oblekli, jim posvetimo pred pospravljanjem nekaj več časa. Najprej jih skrbno preglejmo. Jopicam, ki se jim »svetijo« komolci, zamenjamo rokave, tako da pride komolec ene roke na notranjo stran druge in jopico bomo nosili še nekaj časa. Potem vse volnene reči operemo. Izberite dober pralni prašek, ki je namenjen za pranje volne; po pranju v takem prašku bodo barve spet zaživele, raztegnjeni deli bodo spet postali elastični. Pletenine peremo v mlačni vodi, jih stiskamo in posušimo v stari frotirki. Sele tako osušene obesimo v senco ali jih razprostrte položimo na desno. Belih pletenin nikoli ne sušimo zunaj, ker na zraku porumenijo.

Oprane pletenine spravimo v polivinilne vrečke. Premajhna oblačila sparimo, vzamemo dve nitki ustreznih barv in na novo nabletemo brezrokavnik ali pulover za manjšega otroka. Če pa je volna že obledela ali kako drugače pokvarjena, pa še vendar močna, jo uporabimo za nogavice, rokavice ali volnene hlače zase ali za hčerko.

Če veliko pletete in se vam je nabralo več živobarvnih klopov, pa ne veste kam z njimi, poskusite naplesti iz njih pregrinjalo za otroško posteljico. Pletete enako velike kvadrate s poljubnim vzorcem, jih sešijete in podložite s primernim kosom blaga.

Pletenje je prijetna in koristna zabava, pomirja vam živce in prihrani denar.

ZA NAŠE KUCHARICE

Dolenjska zeljnata topla potica

Kuhano kislo zelje in kuhano prekajeno svinjino na drobno sesekljamo in dodamo žlico sesekljane česna, peteršilja, pest drobtin, ali po potrebi še več. Nato dodamo še stepeno jajce in nekaj žlic kisle smetane. Vse to dobro premešamo in nam služi za nadev, s katerim namažemo vlečeno testo, ki ga potem zvijemo v zvitek in ga spečemo v pečici.

Takšen nadev uporabimo lahko tudi za žlinkrofe.

Na hitro pripravljeni mesni rezanci

Mehko meso od križa, ne premastno, narežemo na pol prsta dolge, za prst široke in za nožev hrbet debele rezance. V kozici razbellimo žlico maščobe (masti ali olja) in damo vanjo 1 do 2 žlici sesekljane čebule, ki jo hitro premešamo, da ne postane rumena. Nato dodamo pripravljeno narezano meso in vse dobro premešamo, da so mesni rezanci na obeh straneh opečeni. Ko so opečeni, jih potresemo z žlico sladke paprike, dodamo za žličko paradižnikove mezge in osolimo. Dolijemo še žlico vode in dobro premešamo. Ko vse dobro zavre, je jed gotova. Kuhati se ne sme dlje kakor 5 minut, sicer bo meso trdo.

Solnograški žličniki

Na osebno vzamemo 1 jajce, 2 dkg sladkorja, 1 dkg moke in 2 žlici mleka. Iz beljaka stepemo sneg, vanj vsujemo sladkor in še malo stepamo. Nato posebej dobro vmešamo rumenjaki in moko ter oboje narahlo zmešamo s snegom. Omleto ponev namažemo s surovim maslom, nato vlijemo vanjo 2 žlici mleka, dodamo že pripravljeno testo in vse skupaj postavimo za 5 do 7 minut v vročo pečico. Potem izoblikujemo iz pečenega testa z žlico žličnike, ki jih takoj serviramo. Postani niso več rahli in ne tako okusni.

Priboljšek za praznike

Če pričakujemo za prazničen večer goste, jim lahko postrežete z mrzlim prigrizkom, ki ga pripravite že prejšnji dan, da boste na praznični večer bolj sveži in spočiti. Predlagamo vam:

Sunkni hlebčki: 20 dkg moke, 10 dkg surovega masla, 1—2 rumenjaka, ½—1 del mleka, 2 dkg kvasa, sol, 15 dkg šunke.

Med moko razdrobimo surovo maslo, dodamo rumenjake, v mleku zdrobljen in vzhajan kvas, osolimo, vnetemo srednje trdo testo in ga pustimo shajati. Nato napravimo za oreh velike kroglice, v sredini katerih napravimo jamice, jih položimo na pomazan pekač, pomažemo z beljakom in spečemo v pečici. Vdolbine spečenih in ohlajenih hlebčkov nadevamo s sekljano šunko. Serviramo jih k vinu, pivu ali čaju.

Kruhove rezine: štruca rženega ali belega kruha, surovo maslo, tri trdo kuhana jajca, žlica gorčice, kisl kumarica, 10 dkg sira, 10 dkg šunke. Štruco kruha dvakrat prerežemo po dolžini. Vsako četrtno štruco namažemo z maslom. Eno četrtno namažemo še s sesekljanimi trdo kuhanimi jajci, zmešanimi z gorčico in sesekljanimi kumaricami. Eno četrtno pa potresemo z naribanim sirom in drobno zrezano šunko. Štruco spet zložimo in trdo povijemo z belim ali pergamentnim papirjem in povežemo. Čez noč jo shranimo na hladnem. Ko jo ponudimo jo režemo na rezine.

Punč tortice: 3 rumenjaki, 5—6 žlic vroče vode, 15 dkg sladkorja, 1 zav. vanilin sladkorja, 3 beljaki, 15 dkg moke, 1 žlička pec. praška. Rumenjake in vodo s šibico penasto vmešaj in polagoma dodaj ⅔ sladkorja in vanilin sladkor. To tolči tako dolgo, da dobiš krem maso. Beljake stolci v trd sneg in po žlicah dodaj ostali sladkor. Sneg vmešaj med rumenjake, nato previdno vmešaj še presejano moko.

Na dobro pomaščen pekač vlij testo ca. 1 cm debelo in peci približno 12 minut. Pečen biskvit zreži z okroglim obodom (za krape ali če tega nimaš, s kozarcem) kroge. Ostanke testa posuši v pečici. Nadev: ostanke biskvita vmešaj z žlico naribane čokolade, 4 žlicami marelične ali ribezljeve marmelade, 3—4 žlice ruma. S to maso namaži polovico krogov in jih pokrij z ostalimi. Potresi s sladkorjem in okraši z vloženo češnjo ali žlico stepene sladke smetane. Dober tek in dobro zabavo!

DOLENJSKA JESEN

Pavle Zidar

Objavljamo odlomek iz novele »Odhoda«, ki je bila objavljena v knjigi S konji in sam (1963). Doslej je Zavle Zidar objavil že več knjig: pesniško zbirko Kaplje ognjene (1960), in pozna dela Soha z oltarja domovine (1962), S konji in sam (1963), roman Sveti Pavle (1965) in dve noveli Jem njegovo telo in pijem njegovo kri (1966). Ze Zidarjeva pesniška zbirka je pokazala izrazito samosvojo osebnost, nadaljnja dela pa so to še bolj potrdila. Vsa pisateljeva dela brez usmiljenja razgaljajo krivice in zlo. V kratkem bo izšla tudi njegova potopisna knjiga Karantanija, ki bo prinesla nekaj njegovih vtisov in spominov v popotovanja po Koroški.

Dolenjska jesen je kakor prisad, ne zgine z vinom ne z žensko. Siva je in mračna, dolge štrene dežja se spuščajo po njivah. Razmehčana je zemlja in človeška pamet. Lahko moliš, piješ. kolneš... Seveda sam!

Berem knjigo, pa je vse tako turobno, deževno, muževno. Bogve kdo je že hodil po tej knjigi! Prsti so ostali na vseh straneh. Najbrž je kakor jaz lovil ta dež in to samotnost, kjer vsaka beseda kane kakor vosek na tla in v tla.

Nobenega glasu ni več v tebi. V trebušno prepono se lovi dež. Poslušam.

Kapljica.

Kaplja.

Curek.

In že se odtakam kakor smet čez dvorišče, po bregu in k njivam, k veliki bakreni luži. Sam!

Sklonil sem se nad papir. Naj bo! Nekaj besed in morda mi bo lažje. Prišla bo, zbegana bo. Vso sem si domislil. In če je ne bo, če bo listek zašel v druge roke? Ne, napisati moram tako, da ne bo mogoče takoj in niti ne v dvoje uganiti, za kaj gre. Na tak led gredo vse ženske. Zamiče jih, iz radovednosti najdejo tudi precej poguma. Nazadnje pa, saj ne bo šla pod giljotino, ampak k moškemu. Če je res, kar piše na listku, se bo potrudila, da me bo zamikala. Če je pa to, kar čuti, kar sluti, bo že...

No ja, pa to še ne ve.

Načrt se mi je do zadnjega posrečil. Nisem spustil črnega papirja po oknih. Petrolejka naj govori, da sem doma. Vse naj bo čimbolj glasno in na očeh. Bo že potlej...

— Naprej!

Prišla je v zelenem plašču, tako čedna, da niti sam nisem vedel, kaj bo.

— Dober večer!

Vsa otroška je bila v obraz. Take so vse ženske, ko pridejo s poti.

Ponudil sem ji stol.

Ne, mora takoj proč.

Pa vseeno. Ne bom kratek. Počasi se je ozrla po stolu, ko da mu ne zaupa.

Prosim.

Pa plašč. Vroče je, kurim.

Ne.

Prav.

— Jaz, veste, prijel sem se mize, krcnil papir, jaz sem mislil že takrat, ko sem vas srečal, da bi se midva lahko...

Ogrnila je kolena.

— Imate kaj proti?

— Veste, je iskala robove plašča, domov moram, že tako sem rekla, da grem k teti.

Stopil sem ji naproti.

— Počakajte, saj sem šele začel. Nič vam še nisem povedal. Sedite, prosim!

Sedela je in poslušala. Odgrinjala je in zagrinjala kolena z robom plašča. Gladila kolena, segala s prstom po čevljih in odkrhnila blato.

Dala si je opravka kakor golob.

Pa sva slekla tudi plašč. Seveda, vroče je, prehladila se bo. In prehladi danes! Jaz sem se tako prehladil na vlaku, da sem se motal po bolnicah ves krvav.

Kri iz nosa!

Kri iz ust!

In če vas poljubim?

In če sedete k meni?

Ura? Ura je šele šest!

Sedla sva, pozabila na uro, na dež, na jesen...

Krilo sem ji zložil na stol. Meča je imela tako bela, da so jemala oči. A jih je skrivala. Vse je bilo tenko na njej. Vse sinje!

Taka bi morala biti ta jesenska voda! Plava! Sramežljiva! Skrivati bi morala kaj.

Prsti so se razbežali po njej kakor mravljinci. Težko se jih je privajala. Bil sem preradoveden. Najbrž je hotela reči, da z ujo ravna jo lepše. Česati bi jo moral. Jaz, no, če mene kdo češe, zaspim. Moral bi jo česati.

Potopil sem sapo v njene lase. Glava ji je zdrknila z blazine k mojim bokom. Usta so se ji pobelila. Hrapava in bela so se zarivala v moja. Obšel sem jih z vročim in vlažnim dihom. Na njih so šumele nejasne besede. A kdo naj bi se zdaj ukvarjal z besedami. To še pride. Snel sem ji z ramen gladke trakove in se zastrmel v beli Kilimandžaro. Nosil sem sneg k vročim ustom, da se raztopi.

Oči? Kaj bi z očmi? Nisva jih imela. Lepota ni za oči. Odgrinjal sem jo, zastrto, in komaj še upal z roko po njej. Z dihom sem šel čez in čez, s toplim, vročim, ona pa se je pripravljala kakor školjka, da me použije.

Kakšna noč!

Človek bi se zjutraj najraje zagrebel v pesek. Surov dan. Dan, ki poraja besede, kje so čevlji, srajca, obleka, glavnik...

Zbirala sva mehke cunje kakor pogrebca.

Kdo bi po molitvi klel!

Kaj je to, sem si govoril. Ali se res ne zgane v tebi drugega, kot kje je glavnik. In v njej, kje je voda? Bila sva omlačena. Obema je tlel le slaboten smešek na razgrebenih ustih.

Srečko Kosovel:

LE VOYAGE

Cà est là. Seulement un voyage furtiff.
Arbre et tour. Et maison. Montagne. Mont.
Froide comme la tristesse. Comme songe muet
Tu t'en vas. Battement lourd et las.

Gare. Buffet. Et les feuilles
S'épanchent des marronnier par-dessus les tables.
Et cette dame-là. Elle est silencieuse et seule.
Un regard. Des feuilles brunes. Impression fugitive.

L'étranger: comme l'automne et comme l'inconnue,
Fuyant et froid. Ici, chez nous, il fait chaud.
Feuilles en vol. Vers les Karawankes.
Un tunnel: dans la pénombre son oeil à elle luit.

Prinašamo sliko po vaših željah: Metlika. Bela
Krajina privablja posebno poleti mnogo naših ljudi,
ki si zaželijo idilične pokrajine ob Kolpi ali do-
brega belokranjskega vina. Metlika je po vojni
dobila tudi nekaj industrijskih obratov kot predil-
nico Novoteks, tovarno ženske konfekcije Beti in
druge. V starem metliškem gradu, ki ga vidimo na
sliki, je danes muzej

NAŠA BESEDA

O SLOVENSkih NAREČJIH

V uvodnem razmišljanju o slovenščini si moramo vsaj v obrisih razjasniti osnove, ki so potrebne za razumevanje jezika, kakršen je danes in kakršen je bil nekdaj, pa tudi za to, da spoznamo njegova glavna razvojna tokova, narečnega in knjižnega.

Vsak živi jezik je povezan z ljudmi, ki ga govorijo. Zato tudi ne moremo spoznati zakonitosti slovenskega jezika, ne da bi obenem poznali slovensko družbo v njenem nekdanjem in današnjem življenju. Zgodovina vsakega naroda je neločljivo povezana z zgodovino njegovega jezika.

Odkar so se Slovenci naselili v Alpah in v predalpskem svetu — ne glede na to, ali so bili ob prihodu govorili razmeroma enovito slovansko narečje, ali pa so se bili šele tu različni tipi slovanskih narečij začeli stapljati v jezik, ki mu pravimo slovenščina — živi ta jezik povezan z zemljo in pokrajino.

Naša pokrajina, ki jo preprezajo reke, gozdovi, gore, doline in dolinice, je močno raznolika, razen tega pa je bila naša dežela nekoč razdrobljena na veliko upravnih enot; zato je slovenski jezik med vsemi slovanskimi jeziki najbolj narečno razčlenjen.

Nič čudnega torej, če so naša narečja že v 19. stoletju pritegnila pozornost znamenitih tujih slavistov; naj omenim samo Rusa *Sreznjevskega* in Poljaka *Baudouina de Courtenay*, ki je deloval kot profesor jezikoslovja na ruskih univerzah. Naša zahodna narečja je prav vzljubil; v nekaj mesecih se je naučil slovenščine in napisal več še danes veljavnih in cenjenih razprav o teh narečjih.

Po prvi svetovni vojni je vse slovensko ozemlje prehodil francoski jezikoslovec *Tesnière*, ki je hotel priti do dna vprašanju slovenske dvojine. Predvsem pa ga je zanimalo, kako Slovenci v različnih krajih uporabljajo to staro jezikovno obliko, dvojino; nadalje je hotel doznati, na katerih slovenskih narečjih temelji raba dvojine v slovenskem knjižnem jeziku. Plod teh njegovih raziskav in študij je obsežna knjiga v francoščini *Les formes du duel en slovène*, pa tudi atlas, ki nadrobno ponazarja, kod potekajo meje med to ali ono rabo dvojine.

Razumljivo je, da so se z našimi narečji morali spoprijemati vsi, ki so kdajkoli pisali slovenske slovnice in slovarje. Na čelu vseh teh mož je *Primož Trubar*, pisec prve slovenske knjige, ki je postavil temelje slovenski knjižni besedi. Hotel je, da bi njegovo delo razumeli vsi Slovenci, tudi oni prek deželnih meja, in je dobro vedel, da so se naša narečja že tedaj močno razlikovala med seboj.

Med raziskovalce slovenskih narečij, ki jim je bilo to delo življenjski cilj in namen, prištevamo naša najvidnejša domača slovenista *Vatroslava Oblaka* († 1896) in profesorja *Frana Ramovša* († 1952). Prvi je v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja iz naših starih tekstov skušal izluščiti razvojno pot slovenskega jezika; Fran Ramovš pa je v svojih *Dialektih*, ki so izšli leta 1935, in v svoji *Dialektološki karti* prikazal današnjo razčlenjenost slovenskega jezika in osvetlil njeno zgodovinsko nastajanje.

Najbrž je najteže zarisati mejo med tem ali onim narečjem, saj se nam zdi, da se jezik počasi, vendar opazno spreminja že od vasi do vasi. Vsakomur je jasno, da govorijo na primer na srednjem Štajerskem drugače kot pa ob Cerknškem jezeru; toda ali je Sava res tako ostra meja med dolenskim in štajerskim govori?

Včasih so slovensko jezikovno ozemlje narečno delili npr. po tem, ali kje govorijo *młajku*, *młajk* ali *młieku*, *młiek* (mleko); drugi spet so razlikovanje opirali na to, ali se kje govori *dan* ali *den* (dan). Toda s tem razpravljanjem niso mogli ustvariti prave podobe bistvenih narečnih značilnosti; narečna jedra morajo zajemati več skupnih lastnosti, tako da je razlika med njimi takoj opazna jezikoslovno tudi manj tenkemu ušesu.

S tem, da je upošteval kar največ teh posameznih bistvenih potez, je Ramovš slovensko jezikovno ozemlje razdelil na **sedem** velikih narečnih ploskev, od katerih ima vsaka po nekaj govorov. Te narečne ploskve so: **primorska**, **rovtarska**, **dolenjska**, **gorenjska**, **koroška**, **štajerska** in **panonska**.

V najnovejšem času so mlajši raziskovalci slovenskih narečij zbrali bogato in novo gradivo iz vse Slovenije, kakor tudi iz zamejske slovenske Koroške in Benečije; prišli so tudi do drugačnih razlag nekaterih pojavov, ki so usmerjali oblikovanje današnjih narečij. Kljub temu je Oblakovo in Ramovševo pionirsko delo ostalo temeljno in pomembno.

F. Jakopin

UČIMO SE SLOVENŠČINE

V DOMOVINO

Vnučinja: Skôraj ne mórem verjéti, da res gréva!

Dedek: Le verjémi, Ellen. Saj imáva pótni list in vozóvnico v žêpu. Vóznja bo sevéda dólga — čez veliko lúžo, kàkor smo včasih rékli pri nas domá, se ne príde, kot bi mígnil. Kaj práviš, Ellen, sva kaj pozabíla?

Ellen: Saj imáva seznam! Vsè imáva, kàr potrebújeva. Tudi daríla za domáče sem nakupíla. Le pogléj, kólíko prtłjáge imáva! Tri kóvčke in tórbo.

Dedek: A takó? Prevéč prtłjáge? Kaj pa potem ta tvója škátla za klobúke?

Ellen: Ojèj, dédek, si že spet začél! Čàs grè napréj, ne nazáj! O módi mi pa níkár ne govóri. Na tó se ne spoznáš.

Dedek: Nò, pa iméj tí glávno besédo, ko vse véš in znáš!

SLOVENE FOR YOU

TO THE NATIVE COUNTRY

Granddaughter: I can hardly believe that we are really going!

Grandfather: Just believe it, Ellen. Now that we have our passports and tickets here. The voyage is going to be tedious, of course — you cannot cross the Pond, as we used to call the Atlantic back home, in a twinkling. Say, Ellen, have we forgotten anything?

Ellen: You know we have a list. We have everything we need. I've bought presents for the folks back home, too. Just look, how much baggage we have. Three suitcases and a bag.

Grandfather: My hat! Too much baggage! And what about your hat box here?

Ellen: Oh dear, grand-papa, there you go again! The time is going onwards and not backwards! And don't talk to me about fashion. This is not your line.

Grandfather: Just have the last word, as you seem to know everything!

**Slovene Idioms: imeti v žepu — to have, to be in possession of
imeti glavno besedo — to have the last word**

PRONUNCIATION IN THE LITERARY SLOVENE LANGUAGE

In the dialog you have noticed that most words have stress marks placed over vowels (´, ˘, ˆ). These marks are, however, used only in exercises to indicate the correct stress and pronunciation. They are not to be found in our books and newspapers.

There are three different accent marks placed over vowels only: mórem, seznam, v žêpu. In some cases, however, they are also placed over the vocalic r: vrt (garden). The literary Slovene language has the so called free accent, i. e. different words are stressed on different syllables. Our three accent marks the acute (é), the grave (è), and the circumflex (ê). The acute and the grave can be placed over any vowel (í, é, ó, ú, á — ì, è, ò, ù, à), the circumflex only over e and o (ê, ô, ò).

The acute and the circumflex indicate long stressed syllables (počítnice, skôraj), the grave is placed over short stressed ones (zdáj). All the unstressed vowels are short (potrebújeva, kólíko).

Much attention should be paid to the pronunciation of the vowels e and o. When marked by the acute, they are close: mórem, verjéti, želódec, presnéti. (The pronunciation of é is similar to the pronunciation of first part of the diphthong in the English word "aim"); o is similar to o in the word "order". When marked by the circumflex,

they are open: skóraj, verjémi, tvójo, rêkli, (ê — a sound between *æ* and *e* in the words "man" and "men", *ô* — as in "ball".)

E with grave (è) and the unstressed *e* have to be discussed separately. In these two cases they can be pronounced short (seznam, prevèč), or reduced (sèm, pès, dédek — I am, dog, grandfather); the last one is pronounced *al* in English: about.

This reduced vowels can also be found before the above mentioned vocalic *r*. It is not marked by any symbol, but is pronounced in a group of consonants in the middle of which it occurs: skrben, prtljaga. This *r* is always followed by a consonant (rdeč — red), and when not at the beginning, it must be also preceded by a consonant (skrben).

E with acute (é) before *r* must be pronounced as *i*: zméraj.

As we have seen, the Slovene spelling does not always agree with the pronunciation. Thus the letter *e* can be close and long (é: tréba), open and long (ê: verjémi), short (è: prevèč), reduced vowel (ø: dédek, pès), and *i* (zméraj).

SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

DANS LA PATRIE

La petite-fille: Je ne puis presque pas croire que vraiment nous (y) allons! Combien d'années déjà nous nous disposons à partir!

Le grand-père: Tu peux le croire, puisque nous avons le passeport et le billet en poche. Le voyage sera évidemment long — dans la patrie on n'arrive pas en un clin d'oeil. — Que dis-tu, Hélène, nous avons oublié quelque chose?

Hélène: Mais nous avons la liste! Nous avons tout ce dont nous avons besoin. J'ai acheté les cadeaux pour les gens de chez nous. Regarde donc combien de bagages nous avons! Trois valises et un sac.

Le grand-père: Ah! ainsi? Trop de bagages? Et cette boîte à chapeau à toi alors?

Hélène: Oh! la la, grand-père, voilà que tu recommences! Ne me parle point de mode. Tu ne t'y connais pas.

Le grand-père: Eh bien! Aie donc le dernier (principal), toi, puisque tu sais tout!

EXPLICATION DES MOTS ET DES FORMES

Domovina — la patrie

Vnuk, vnukinja — le petit-fils, la petite-fille

Iti: grem, greva — aller: je vais, nous allons, La forme greva — et d'autres qui suivent dans le texte, comme se odpravljava, imava, potrebujeva, sont des formes qui n'existent pas en français, mais qui doivent s'employer en slovène quand il ne s'agit que de deux personnes ou de deux choses. Cette forme s'appelle le duel (= grec).

Le verjemi — litt.: crois seulement. Le = samo — seulement. Plus bas, pour la forme: Le poglej! *le* a le sens du français donc, après l'impératif.

Saj imava — puisque nous avons. Saj est aussi un mot qui peut changer de sens suivant le contexte. Plus bas, il a le sens de: mais.

Vozovnica — un billet (de chemin de fer...)

Kot bi mignil — en un clin d'oeil, en un tour de main

Faute de place, nous ne reproduirons pas dans l'explication les mots que l'on reconnaît par la traduction même.

Kaj? — que, qu'est-ce que, quoi? Cependant la forme: sva kaj pozabila?, kaj n'est pas pronom interrogatif, mais la forme abrégée du pronom indéfini: nekaj — quelque chose.

Kar potrebujeva — ce dont nous avons besoin. Potrebovati, potrebujem — avoir besoin, j'ai besoin. Mais potrebovati exige le complément direct. Kar — ce qui, ce que.

Domači — les familiers, les gens du pays; ici les parents éloignés. (Nakupiti, kupim, sem kupil(a) — acheter, j'achète, j'ai acheté. Le *a* de kupila est la forme féminine.

Darilo — un cadeau

Prtljaga (sing.) — les bagages

Potem — ensuite, puis, alors

Ta tvoja škatla za... — litt.: cette tienne boîte pour (à)

Spet = zopet — de nouveau, encore, derechef

Nikar(ne) — ne... point, d'aucune manière

Govoriti, govorim, govori! — parler, je parle, parle!

Spoznati, spoznam, spoznaš — (re)connaître, je reconnais, tu (re)connais

Imeti, imam, imej! — avoir, j'ai, aie!

Ko — quand, lorsque, comme, puisque

Vedeti, vem, veš = znati, znam, znaš — savoir (connaître), je sais, tu sais. Ici l'expression: veš in znaš à l'aide de deux verbes qui ont à peu près le même sens, renforce l'idée exprimée.

LES VOYELLES

Dans le texte vous avez remarqué que la plupart des des ont un signe d'accentuation (', ` , ^). Cependant nous n'utilisons ces signes que dans les exercices pour accentuer et prononcer correctement; dans nos livres et nos journaux vous ne trouverez pas ces signes.

On distingue trois accents que l'on ne rencontre que sur les voyelles (verjéti, vsè, v žèpu) *te* dans certains cas aussi sur le *r* voyelle (vrt — le jardin). La langue slovène littéraire a un accent nommé libre, ce qui signifie que divers mots sont accentués sur diverses syllabes. Nos trois accents sont les mêmes qu'en français. L'accent aigu et l'accent grave se trouvent sur n'importe quelle voyelle (í, é, ó, ú, á — ì, è, ò, ù, à), l'accent circonflexe seulement sur *e* et *o* (ê, ô).

L'accent aigu et l'accent circonflexe désignent les syllabes longues accentuées (grêva, skóraj), l'accent grave les syllabes courtes accentuées (nikàr). Toutes les voyelles non accentuées sont courtes (potrebújeva, kólíko); nous ne devons cependant pas les négliger dans la prononciation.

Dans la prononciation nous devons particulièrement prendre garde aux voyelles *e* et *o*. Si elles sont marquées de l'accent aigu, nous les prononçons fermées (mórem, verjéti, želódec, presnéti), mais si elles sont marquées de l'accent circonflexe, nous les prononçons ouvertes (skóraj, verjémi, tvója).

Nous devons traiter séparément le *e* avec l'accent grave et aussi le *e* non accentué. Dans ces deux cas, en effet, nous le prononçons comme un *e* bref (seznam, prevèč) ou comme l'*e* muet français (sèm, pès — chien, dédek). Si nous voulons figurer sa prononciation, nous la notons par un *e* retourné (ə).

Nous trouvons aussi le même *e* muet devant le *r* voyelle déjà mentionné, où il n'est pas indiqué séparément; nous en sommes cependant avertis par le groupe de consonnes au milieu duquel se trouve cet *r* (prtljaga); il doit toujours être suivi d'une consonne (rdeč — rouge), et quand il n'est pas au début du mot, il doit y avoir une consonne aussi devant lui.

E avec un accent aigu devant *r* désigne encore une autre prononciation, à savoir *i* (zméraj).

Nous venons donc de voir qu'en slovène non plus l'orthographe ne correspond pas entièrement à la prononciation: la lettre *e* peut signifier un *é* fermé long (lépa), un *ê* ouvert long (verjémi), un *e* bref (prevèč), un *e* muet (dédek) et même un *i* (zméraj).

ŽARKO PETAN: PREPOVEDANE PAROLE

Njegova življenjska pot je bila posuta s cveticami. Toda tega se ni zavedal, ker jo je prevozil v limuzini.

*

Velike krivice se zmanjšajo, če jih gledaš z visokega položaja.

*

Lačen sitemu ne verjame, sit lačnemu ne zaupa.

*

Vedno se jezim, če mi kdo naslika lepšo prihodnost v abstraktnem slogu.

*

Reklama za pogrebni zavod: pogrebni stroški so se manj zvišali kot življenjski.

*

Tudi človeška vest se je podražila. Danes se nihče več ne prodaja samo za skorjo kruha.

*

Naši noji ne skrivajo glav v pesek, marveč v letna poročila o uspehih.

*

Knjige imajo svojo lastno usodo, njihovim pisateljem pa jo krojijo drugi.

*

Nekoč se je dekle za deset tisočakov obleklo od nog do glave, danes pa se za isti denar sleče od glave do nog.

*

Pisanje med vrsticami se ne spleča, ker honorirajo samo vrstice.

*

Težko je satire pisati, a še težje jih je podpisati.

FORBIDDEN PHRASES BY ŽARKO PETAN

People threw flowers in his path, but he didn't notice them driving in his limousine.

*

Big injustices look smaller from a high position.

*

The hungry don't believe the satisfied, and the satisfied don't trust the hungry.

*

I am always annoyed if a futurist painting is in the abstract style.

*

Undertaker's advertisement: funeral expenses have risen less than the cost of living.

*

To-day there is an increase in the value of one's conscience, which one no longer sells for a crust of bread.

*

Our ostriches hide their heads in their statements of success.

*

Books suffer their own fate, but the fate of their authors is decided by others.

*

At one time a girl used to dress herself from top to bottom on the same amount of money which she now receives for stripping herself.

*

It's no use writing between the lines, they only pay for the lines.

*

It's difficult writing satire, but much more difficult to sign it.

DO YOU SPEAK
ENGLISH?

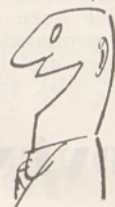
YES!

PARLEZ-VOUS
FRANCAIS?

OUI!

PARLATE
ITALIANO?

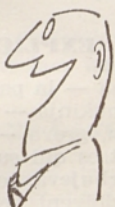
SI!

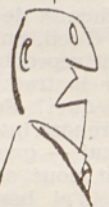
SPRECHEN SIE
DEUTSCH?

JA!

GOVORITE
SLOVENSKI?

NE!

Pogovor z naročniki

Najboljši dokaz o tem, da naši ljudje v tujini nenehno mislijo na rojstno domovino, da so korenine domače zemlje tako močne, so številna pisma, ki vsak dan prihajajo na matico in na uredništvo Rodne grude. Pisem smo veseli, zanima nas, kako živijo Slovenci po svetu, kaj delajo, kako ohranjajo materino besedo in pesem preko raznih kulturnoprosvetnih društev, klubov in podobno. Zanima nas, kako so zadovoljni z našim tiskom, Rodno grudo in Slovenskim izseljenskim koledarjem.

Naročnik je seznanjen z višino naročnine, jo redno plačuje, v naročniškem oddelku pa točno knjižijo vplačila, a se za naročnine posebej ne zahvaljujejo. Mi pa delamo takole: vsak naročnik ima posebno kartoteko za Rodno grudo in posebno za Slovenski izseljenski koledar. Na kartoteki je njegov popoln naslov in naslov plačnika, če je to druga oseba, zabeležena so vsa pisma in denarna vplačila, ki smo jih prejeli, spremembe bivališča in važne pripombe naročnika. Vse to je zabeleženo tudi v delovodniku prispelle pošte, vplačila še v blagajni in knjigovodstvu, vsa pošta in naši odgovori pa se hranijo v arhivu. Naslovniki naročnikov je vsak mesec v kopiji, da lahko ugotovimo vedno, če smo naslovlili pošiljko pravilno. Imamo tudi evidenco za vse pošiljke, kdaj so bile odposlane iz Ljubljane.

Malo je torej verjetnosti, da bi pri nas prišlo do napak. Kljub temu pa včasih pride kaka pošiljka nazaj ali potuje do naslovnika predolgo. V zadnjih mesecih smo opazili, da potuje revija v Severno Ameriko izredno dolgo, brali pa smo tudi v ameriškem listu, da so tamkaj veliki zastoji s pošto. V južnoameriške države pa sploh prihaja še bolj neredno. Nekaj zastojev je tudi v Evropi. Menimo, da bi nam naročniki najlaže pomagali odstraniti take neveščnosti. Zato vljudno prosimo vse, da pišejo svoje naslove zelo natančno, popolno in čitljivo. Ne pozabite pripisati številko pošte (zone), ki so zdaj uvedene v mnogih deželah. Ne pozabite pravočasno sporočiti, če ste se preselili.

Naročnino pošiljajte kot doslej, lahko s čeki ali v gotovini, lahko prek banke na naš devizni račun številka 502-61806-250-45, ki je objavljen v vsaki številki. O višini naročnine Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja vas ponovno obveščamo s tiskanim cenikom, ki je priložen tej številki. Naročnikom, ki so dalj časa v zaostanku s plačilom, pošiljamo postopoma posebna obvestila, iz katerih je razvidno, za kaj in koliko dolgujejo. Še majhno pojasnilo: naši službeni kratici pomenita SIK — Slovenski izseljenski koledar, RG — pa Rodna gruda.

In končno, da ponovimo, ne bodite hudi, če ne bomo odgovorili na vsako pismo. O marsičem bomo lahko pokramljali v tej rubriki, v primerih, kjer to ne bo mogoče, bomo seveda pisali posebej v pismu. V decembru smo prejeli mnogo naročnin in mnogo lepih pisem. Nekaterim smo že odgovorili, nekaterim še bomo, vsem drugim pa se na tem mestu najtopleje zahvaljujemo za pošto, za mnoge lepe vrstice in za poslane naročnine. Ponovno se posebej zahvaljujejo našim zastopnikom po evropskih in ameriških državah, ki tako požrtvovalno skrbijo za širjenje slovenskega tiska v tujini. Prav tako gre posebna zahvala vsem, ki pošiljajo prispevke za tiskovni sklad. V zadnjem času smo prejeli v pomoč našemu tisku od naslednjih rojakov:

Jennie Korce 1 dol., Matt Turk 2 dol., Janko Zornik 1 dol., Anthony Babih 3 dol., Frances Mele 1 dol., Elizabeth Augustin 1 dol., Mary Sadar 2 dol., Frank Cankar 2 dol., Agnes Plut 1,5 dol., Anton Logar 1 dol., Charles Pogorelec 2 dol., Vinko Locniškar 2 dol., Anna Zakrajšek 3 dol., Frank Slejko 10 dol., Frank Česen 2 dol., Frances Smrtnik 1 dol., Marija Fatorič 0,5 dol., Christine Eberhart 1 dol., Gottfried Michelitsch 30 SCH, Janez Globočnik 10 SCH, Josef Klobučar

1 funt, Marj Kovačič 2 dol., Frank Virant 2 dol., Rose Marolt 1 dol., Franc Tevč 2 dol., Josef Janežič 40 bfr, Ivan Stumpf 100 bfr, Albert Kravanja 2 DM, Justina Kramberger 1 DM, Johann Onič 0,5 DM, Ivanka Jelenc 1 DM, Jože Martinčič 76 NF, JJože Čadej 50 NF, Ignac Mandelj 5 NF, Giovanni Pečenko 5000 Lit, Štefska Lešer 10 KRS, Štefan Ivič 15 KRS, društvo Sv. Barbara — Herlerheide-Brunsum 300 holandskih fl.

Vsem iskrena hvala!

Naročnine smo v redu prejeli in se zanje zahvaljujemo:

Gizela in Aleks FUJS iz Kanade, vse je plačano za leto 1967, imate pa v dobrem še dva dolarja za RG 1968. Vaših vrstic: »Hvala za revijo, zelo sva zadovoljna z njo, ker pišete resnico o naši lepi domovini, ki nama je tako pri srcu...« smo bili veseli. — Stefan IVIČ iz Švedske, prejeli smo plačilo za SIK 1967 in naročili LJUBLJANSKI DNEVNIK. — Anna PODLESNIK iz ZDA, denar za RG in SIK je v redu prispel. — Anna SLOPSEK iz Nemčije, z zadnjim nakazilom je poravnano vse in še v dobrem je za RG 1968 9 DM. — Ignac REŠETIČ iz ZDA, naročnino za RG smo v redu prejeli. Lepo je od vas, da jo nameravate stalno obdržati.

V redu smo prejeli naročnine še od: WORLD TRAVEL SERVICE, Kanada; od Ivanke LEŠER in Štefke LESER, Švedska; Josefa GORCA iz Kanade; Martina KOSA iz BELGIJE; Jožeta Mikliča iz Nemčije; Ančke HOČEVAR, Valentina MARCINA, Kristine EBERHART, Frances SMRTNIK, Ane FLORJANČIČ, Anne JEREB, Johna ERJAVEC, Johna KOBETICH — vsi iz ZDA. John MOYL, hvala za naročnino in za toplo priznanje naši reviji. Pri 81 letih vam želimo še najmanj dvajset let v zdravju in zadovoljstvu! Mary SADAR, na svidenje letos v Jugoslaviji! Anton NARODE, hvala za naročnino od Valentina MIHELICA, Franka VERBIČA, Antonije EZZO in za vašo. Joseph DURJAVA, v redu smo prejeli naročnine za Antona GORIŠKA, Josepha SUŠNIKA in Mary KRAVOS.

Iz Kanade smo prejeli naročnine še od: Stanka ČEMAS, Franca TEVČ, Jožeta VOJSKA. (Veliko zabave pri poslušanju »Gorenjskega slavčka!«) Hvala Nicku LORBOKU, Rudiju HERMANU, Štefanu BOLOŽIČU. Rezki MAHNE čestitamo k sinku! Vse imate poravnano za 1967. leto. Sporočajte spremembe naslova, mi revijo redno pošiljamo. Franku BREMSKU s soprogo lepa hvala, poseben pozdrav pa mali Irenči!

Marija LAZAR iz Avstrije, revijo in koledar smo poslali, zdaj bo dovolj lepih slovenskih vrstic, kaj ne? Ivanka JELENC iz Nemčije, koledar je torej lep in bogat! Hvala za plačilo. Hvala še Francu BRACUNU iz Nemčije, Tereziji UDOVIČ iz Francije, Franc KAJBIČU in Josefu VIDICU iz Holandije.

Jakob ČUK iz Avstralije, dolgo potuje naša pošiljka, pride pa le in veseli ste jo — to je glavno! RG imate plačano za prvo polletje 1967, plačana sta tudi koledar 1966 in 1967. Pisali bi še več v angleščini, ali večina želi slovenščino, da ohrani in nauči mladi rod materinega jezika. Ivan KRANJC, vse je plačano do konca 1967. leta. Veseli nas, da so vam filmi všeč. Toni RESNIK, hvala in čestitamo k najmlajši Slovenki v Avstraliji — k hčerki!

In še važno sporočilo:

od februarske številke dalje bomo skušali redno obveščati naročnike, ki bodo pošiljali denar, do kdaj imajo plačano naročnino, in sicer na ta način, da bomo na kuverti RODNE GRUDE ob naslove pripisali datum, ki bo povedal, kdaj se naročnina izteče. Seveda pa morate upoštevati čas od predaje naših pošilk, do prihoda revije k vam. Pošta se bo križala, računati morate s tem, da nakazila, ki smo jih prejeli v tem času, še nismo mogli upoštevati, razvidna pa bodo naslednji mesec.

Ko vstopamo v novo leto, prav gotovo želimo nekakšen skupen pregled dogajanj, dela in življenja ljudi naše krvi doma in drugod v preteklem letu in načrtov za bodočnost. Vse to boste našli v našem zborniku SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR. Knjigo lahko naročite pri nas ali pri svojih zastopnikih. Rojake v Ameriki opozarjamo, da lahko kupijo koledar tudi pri PROSVETI v Chicagu in pri TIVOLI IMPORTS v Clevelandu.

Želimo, da bi bili tudi v 1967. letu zadovoljni z našima publikacijama in da bi vsi po svojih možnostih doprinesli k razširitvi tiska v najdražjem — materinem jeziku.

Vsem tople pozdrave!

Vera Valenci

Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje

 AUTOTEHNA

AUTOTEHNA

ZAGREB — JUGOSLAVIJA
Martićeva 51

HITRO — UDOBNO

Ko pridete na obisk v Jugoslavijo, potujte
s komfortnimi avtomobili, ki vam jih nudi servis

RENT A CAR

Predstavnistva:

ZAGREB, Ulica Braće Oreški 5, tel. 573 133
BEOGRAD, Obilićev venac 5, tel. 629 423
OPATIJA, Garaža Evrope, tel. 71 666
SPLIT, Hotel »Marijan«, tel. 42 976
DUBROVNIK, Lazaret Ploče 6/6, tel. 26 48
LJUBLJANA, Resljeva 20, tel. 33 913

JACHTING ZA KRIŽARJENJE PO MORJU!

modna hiša

L J U B L J A N A — M A R I B O R

PRI PLAČILU V DEVIZAH
UŽIVATE POPUST

Največja specializirana detajlistična
tekstilna organizacija v Jugoslaviji

IMPORT-EXPORT

KOTEKS-TOBUS

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA 5

Surove in predelane kože, vse vrste usnja,
obutve, usnjena galanterija in konfekcija,
umetno usnje, ščetine, dlake, gumirana žima,
krzna, kožni in usnjeni odpadki,
industrijske maščobe, strojila in pomožna sredstva
za usnjarsko in čevljarstvo industrijo

Predmet poslovanja podjetja in trgovanje na debelo
»IMPORT-EXPORT«

TELEFON: centrala 312 211
generalni direktor 311 353
uvozni sektor 312 211
izvozni sektor 312 211

Brzjav: KOTO Ljubljana
Teleprinter: 31 298
Poštni predal 415

Vseljivo enonadstropno hišo z nekaj zemlje prodam v
Kamniku blizu Ljubljane. Čudovit razgled na pla-
nine, 15 minut od centra mesta. Primerno za
izseljence-povratnike.

Poznik, Jeranova 16, Kamnik

MALI OGLASI MALI OGLASI

Štirisobno stanovanje (celo nadstropje), veliko, kom-
fortno z vsemi pritiklinami in velikim balkonom,
zračno in sončno, v lepem mirnem delu centra
Ljubljane, vseljivo. Po želji tudi delno opremljeno
z modernim pohištvo. Eventualno tudi garaža.
Ponudbe pod: 19.
Papež-Rogelj, Ljubljana, Šaranovičeva 5

Vsem našim rojakom v tujini
želi dobrodošlico ob prihodu v domovino
in se priporoča

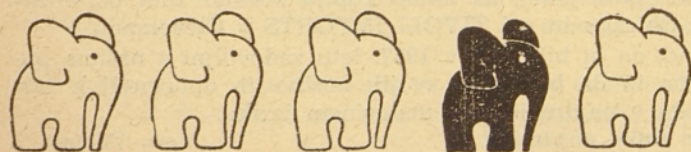
HOTEL SLON

LJUBLJANA, Titova 10

Telefon 20 641 do 20 645

z obrati:

klasično in narodno restavracijo
kavarno s klubskimi prostori
slačničarno
bar z mednarodnim artistskim
programom

VSI BARVNI KLIŠEJI SO IZ
RNJIGE

SLOVENSKO SLIKARSTVO

KI JO JE V DECEMBRU 1966
IZDALA
CANKARJEVA ZALOŽBA
V LJUBLJANI

Gojmir Anton Ros: Cesta, 1938,
Moderna galerija v Ljubljani

